

”Det handlar om att förvalta de olika intressena”

En studie om samförvaltning av klövviltet i Södermanlands län

---

Alice Åslin

Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Agronomprogrammet – landsbygdsutveckling
Uppsala 2023

”Det handlar om att förvalta de olika intressena”. En studie om samförvaltning av klövviltet i Södermanlands län

”It’s about managing the different interests”. A study about co-management of wildlife in Södermanland’s county

Alice Åslin

Handledare: Ida Wallin, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för stad och land
Examinator: Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet, institution för stad och land

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: Avancerad nivå, A2E
Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling
Kurskod: EX0890
Program/utbildning: Agronomprogrammet – landsbygdsutveckling
Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2023
Omslagsbild: August Järpemo
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: samförvaltning, samverkan, intressekonflikt, tillit, kommunikation

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landsbygdsutveckling

Förord

Min tid som universitetsstudent börjar lida mot sitt slut. När jag gick in i universitetsbubblan kändes fem år som en evighet, men nu är jag här. Mitt intresse för jakt och viltförvaltning har funnits med mig sedan länge. Jag vet likväl att alla inte ser lika fascinerade på en brölände kronhjort eller en flock med vildsvin som jag gör. Under min tid som SLU student har jag fått möjlighet att fördjupa mig i frågor kopplat till naturresurshantering. Det har hjälpt mig att få en djupare förståelse för hur komplicerade naturresursfrågor kan hanteras. Klövviltet är en naturresurs som kan frambringa många komplexa frågeställningar när olika intressen ställs mot varandra, och såklart något som jag vill undersöka.

Jag vill ta tillfället i akt och rikta ett stort tack till mina respondenter som tog sig tid att ställa upp på intervjuerna. Utan era synpunkter och intressanta svar hade det aldrig kunnat bli någon uppsats, tack! Avslutningsvis vill jag tacka familj, vänner och min handledare Ida Wallin på SLU. Ni har tillsammans stöttat och hjälpt mig att komma framåt i uppsatsskrivandet.

Med det sagt vill jag önska dig en trevlig läsning.

Allt väl,
Alice Åslin, en blivande Agronom.

Sammanfattning

Samverkan och samförvaltning är två begrepp som får alltmer gehör i samhället. Samförvaltningsformen öppnar upp för att låta olika aktörer med skilda intressen delta i förvaltningsprocessen. Hur klövviltet ska förvaltas i Södermanlands län råder det delade meningar om när lantbruksintresset ställs mot jägarintresset. Detta innebär intressemotsättningar vilket kan resultera i problematik kring hanteringen av viltförvaltningen.

År 2018 presenterade Länsstyrelsen i Södermanlands län en *Samförvaltningsplan – för långsiktig och hållbar förvaltning av klövviltet*. I planen framgår det att länets klövvilt ska förvaltas hållbart och långsiktigt, där olika näringar kan bedrivas utan en alltför stor negativ påverkan av klövviltet. Detta ska ske i form av *samverkan* mellan berörda parter och intressenter. Syftet med uppsatsen var att få en fördjupad förståelse av hur berörda aktörer uppfattar samverkan och samförvaltning av klövviltet i Södermanland. Totalt har elva olika aktörer intervjuats. Aktörerna representerar fyra olika intressegrupper, länsstyrelsen, viltförvaltingdelegationen, markägare och jägare. Utöver intervjuerna har en deltagande observation genomförts. Resultatet har analyserats med hjälp utav begrepp kopplat till samverkan. Resultatet visar att de intervjuade aktörerna ser på ett liknande sätt på samverkan och samförvaltning. I studien framkommer det att det råder intressekonflikter mellan markägare och markägare, mer än mellan jägare och markägare. Undersökning pekar på att det finns kommunikationsbrist mellan de olika förvaltningsnivåerna. Intervjuerna vittnar om hur markägare upplever att klövviltet orsakar väldiga ekonomiska skador inom lantbrukssektorn, medan jägarna anser att lantbrukssektorn inte förstår att klövviltet har ett ekonomiskt värde i form av jakt. Studien kan identifiera tre olika nyckelvariabler som måste ingå för att samförvaltningen ska fungera i länet. Samförvaltningsformen måste kunna hantera ansvarsfördelningen, intressemotsättningar och gemensamma mål.

Nyckelord: samförvaltning, samverkan, intressekonflikt, tillit, kommunikation

Abstract

Collaboration and co-management are two concepts that are increasingly being heard in society. Co-management allows different actors with different interests to participate in the management process. There are divided opinions on how ungulates should be managed in Södermanland County when agricultural interests are pitted against hunting interests. That means conflicts of interest, which can result in problems regarding the handling of wildlife management.

In 2018, the County Administrative Board in Södermanland County presented a Co-management plan for long-term and sustainable management of ungulates populations (sv. Samförvaltningsplan – för en långsiktig och hållbar förvaltning av klövviltet). In the plan, it appears that the ungulates must be managed sustainably and long-term, where different industries can be carried on without too great a negative impact on the ungulates. This must take place in the form of collaboration between affected parties and stakeholders. The aim of this study was to get a deeper understanding of how the parties concerned perceive co-management of ungulates in the Södermanland's county. A total of eleven different people has been interviewed. They represent four different interest groups, the county board, the wildlife management delegation, landowners, and hunters. In addition to the interviews, a participant observation has been carried out. The result has been analyzed using concepts linked to cooperation. The results show that the interviewed actors, however, have a similar view of collaboration and co-management. In the study, it appears that there are conflicts of interest between landowners and landowners, rather than between hunters and landowners. Research indicates that there is a lack of communication between the various levels of administration. The interviews testify to how landowners feel that ungulates cause enormous economic damage in the agricultural sector, while hunters believe that the agricultural sector does not understand that ungulates have an economic value in the form of hunting. The study can identify three different key variables that must be included for co-administration to work in the county. The co-management form must be able to handle the distribution of responsibilities, conflict of interest and common goals.

Keywords: collaboration, co-management, conflict of interest, trust, communication

Innehållsförteckning

Förord	3
Tabellförteckning	8
Figurförteckning	9
Förkortningar	10
1. Inledning	11
1.1 Syfte och forskningsfrågor	12
1.2 Avgränsningar	13
1.3 Disposition	13
2. Metod	14
2.1 Litteraturgenomgång	14
2.2 Datainsamling	14
2.2.1 Kvalitativ forskningsintervju	14
2.2.2 Deltagande observation	16
2.3 Kritisk reflektion	17
2.4 Etisk diskussion	17
2.5 Material och analys	18
3. Teoretiskt ramverk	20
3.1 Samverkan för en fungerande samförvaltning – paraply-modell	20
3.1.1 Vad menas med samverkan?	21
3.1.2 Kommunikation och tillit	22
3.1.3 Ansvarsfördelning	22
3.1.4 Intressekonflikt	23
4. Bakgrund	25
4.1 Aktörerna – en överblick över rollerna inom klövviltförvaltningen	25
4.2 Varför behövs viltförvaltning?	26
4.3 Adaptiv förvaltning – första steget till samförvaltning	27
4.4 Samförvaltning – aktören står i fokus	28
4.5 Samförvaltningsplanen	29
5. Tidigare forskning	30
5.1 Konfliktlösning genom ekosystembaserad förvaltning: fallet med svensk älgförvaltning	30
6. Resultat och analys	32
6.1 Deltagande observation - samförvaltningskväll	32
6.2 Aktörernas syn på samverkan och samförvaltning	33
6.2.1 Aktörernas definition på samverkan	33
6.2.2 Aktörernas syn på samförvaltning	34
6.3 Hur samförvaltningsplanen bidrar eller inte till samverkan	37
6.4 Intresse motsättningar och konflikter	39
6.5 Ansvarsfördelningen och vilka ska ingå i samförvaltning	42
6.5.1 Ansvarsfördelning	42
6.5.2 Vilka ska (inte) ingå i samförvaltning	43
6.6 Kommunikation och tillit inom skötselområdena och VFD	44

7. Diskussion	46
7.1 Vilka slutsatser kan vi dra?	46
7.1.1 Ansvarsfördelningen mellan stora och små markägare	47
7.1.2 Intresse motsättningar – därför blir det intressekonflikt?	48
7.1.3 Tydliga mål genom kommunikation och tillit	49
7.2 Bidrar planen till bättre samverkan eller inte?	50
8. Slutsats	52
8.1 Vidare forskning	52
Referenser	53
Bilaga 1	56
Bilaga 2	58

Tabellförteckning

Tabell 1. Sammanställning av respondenter.....	16
--	----

Figurförteckning

Figur 1. Uppsatsens disposition	13
Figur 2. Paraplymodell för samverkan.	20
Figur 3. Älgförvaltningens huvudaktörer.	25

Förkortningar

VFD	Viltförvaltningsdelegationen
ÄFO	Älgförvaltningsområden
ÄFG	Älgförvaltningsgrupp
ÄSO	Älgskötselsområde

1. Inledning

Med böljande naturlandskap och ståtliga herrgårdar kan Södermanland erbjuda fantastiska natur- och kulturupplevelser. Månghundraåriga ekar breder ut sig över fälten och i skogslandskapet kan flera spännande klövviltsarter¹ upptäckas. Södermanland är ett av Sveriges viltrikaste områden (jakt & jägare, 2020) och under de senaste 20 åren har klövviltspopulationen vuxit i länet (Svensk jakt, 2019). Tidigare dominerade älgen tillsammans med rådjuren men på senare år har både dovhjortar, kronhjortar och vildsvinspopulationen vuxit i länet (ibid). Klövviltet är en naturresurs som kan erbjuda både jakt- och naturupplevelser och inbringa stora inkomster. Under de senaste två decennierna har jaktens värde ökat både i form av dyrare jaktarrende och viltköttets ekonomiska värde har stigit (SLU, 2018). Samtidigt kan en växande klövviltspopulation bidra till att skadorna i skog- och jordbruket ökar. Flera lantbrukare vittnar om hur viltskadorna eskalerar i länet samtidigt som jordbruk tvingas läggas ner sin verksamhet för skadorna blir för omfattande och situationen beskrivs som ohållbar (Ekuriren, 2021, Sveriges Radio, 2022). Varje år orsakar klövviltet skador i lantbruksgrödorna för miljardbelopp, och under de senaste sex åren har skadorna dubblats (Jordbruksverket, 2021). Uppemot 80 procent av lantbruksföretagen i Södermanland har drabbats av viltskadorna i sina odlingar av spannmål, trindsäd eller oljeväxter (ibid). Mellan 2014 och 2020 ökade skadorna trefaldigt i lantbruksgrödor orsakat av dovhjortar nationellt, och under 2020 var skadorna orsakat av dovhjort störst i framför allt Södermanland- och Östergötlands län (ibid).

För att framför allt jakt-och jordbruksintressen ska kunna samsas över klövviltet presenterade Länsstyrelsen Södermanland år 2018 en *Samförvaltningsplan för en långsiktig och hållbar förvaltning av klövviltet* (Länsstyrelsen Södermanland, 2018). Samförvaltning syftar till att berörda näringar och intressen gemensamt utformar hur förvaltningen ska se ut (ibid). Samförvaltning är ett begrepp som får alltmer uppmärksamhet i samhället när olika intressen ställs mot varandra (Eksvärd et al, 2006. Se även; Danell & Bergström, 2010). I samförvaltningsplanen framkommer det att kommunikation och dialog är två centrala beståndsdelar som måste tas i beaktning för att samverkan ska fungera (Länsstyrelsen Södermanland, 2018). Ett av huvudmålen med länsstyrelsens framtagna förvaltningsplan är att ge en vägledning till hur länets klövvilt kan förvaltas genom tydliga mål, strategier och rutiner. Samförvaltningsplanen ”*vill synliggöra betydelsen av samverkan mellan de olika intressena så att klövviltet kan förvaltas långsiktigt och adaptivt på ett kvalitativt sätt*” (ibid). I förvaltningsplanen framkommer det att länsstyrelsen har som mål att jordbruksverksamhet ska kunna bedrivas utan en allt för stor negativ

---

¹ Älg, kronhjort, dovhjort, vildsvin, mufflonfår, rådjur

påverkan av klövviltet. Det finns även en uttalad önskad om att öka samverkan mellan berörda aktörer på nationell nivå (Naturvårdsverket, 2022).

Samförvaltning bygger på samverkan mellan berörda aktörer. Dock är samverkan oftast enklare sagt än gjort när flera olika intressekonflikter ska kunna komma överens (Hallgren och Ljung, 2005). Att öppna upp för samverkan via kommunikation och dialog är därför ingen självklarhet när målsättningarna kan stå emot varandra.

Länsstyrelsen Södermanland har genom samförvaltningsplanen lyft vikten av att det måste finnas fungerande samverkan mellan berörda parter för att olika näringar ska kunna existera sida vid sida. Hur klövviltet ska förvaltas engagerar många olika aktörer där hänsyn och gemensamma strategier måste utvecklas för att i möjligaste mån undvika eller hantera målkonflikter. Denna studie kommer undersöka de huvudsakliga aktörernas syn på samverkan och samförvaltning kring klövviltet i Södermanlands län idag.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Södermanland är ett län med mycket klövvilt och intressekonflikter i hur viltet ska förvaltas. Det finns en uttalad önskan från Södermanlands länsstyrelse att öka samverkan i länet. Det övergripande syftet med denna studie är att få en fördjupad förståelse för hur berörda aktörer uppfattar samverkan och samförvaltning av klövviltet i Södermanland. Totalt har fyra olika intressegrupper som representerar länsstyrelsen, viltförvaltningsdelegationen, markägare och jägare intervjuats. För att kunna analysera deras syn på samförvaltningen kommer begreppet samverkan vara vägledande och användas som teoretisk grund för analysen. För att få en ökad förståelse har följande forskningsfrågor varit vägledande:

- Hur förstår och uppfattar aktörerna samverkan och samförvaltning i hanteringen av klövviltet?
  - o Hur ser aktörerna på ansvarsfördelningen inom samförvaltningen av klövviltet?
  - o Vilka intressekonflikter måste samförvaltning hantera?
  - o Vilken typ av tillit existerar eller existerar inte mellan aktörerna?
  - o Hur fungerar (eller inte) kommunikationen mellan aktörerna?
- Hur bidrar Länsstyrelsens plan för samförvaltning till bättre samverkan enligt aktörerna?
- Baserat på övriga frågeställningar, vilka slutsatser kan dras för framtida utformning av samverkan inom samförvaltning av klövviltet?

1.2 Avgränsningar

Uppsatsen är avgränsad till Södermanlands län och hur elva respondenter uppfattar samverkan och samförvaltning inom klövviltsförvaltningen i länet. Jag har endast fokuserat på hur samverkan och samförvaltning framställs i samförvaltningsplanen som Länsstyrelsen Södermanlands län framtagit. För vidare information om flerartsförvaltning i andra regioner och nationellt hänvisas läsaren till ursprungsrapporten *Samförvaltningsplan för en långsiktig och hållbar förvaltning av klövviltet* (2018).

1.3 Disposition

I nästkommande kapitel kommer uppsatsens tillvägagångssätt och metod att presenteras, samt vilka aktörer som har intervjuats. I kapitel tre presenteras det teoretiska ramverket som är utvecklat för denna studie, ramverket är ett verktyg för att besvara forskningsfrågorna. Kapitel fyra berör bakgrunden kring ämnet om klövviltsförvaltning och följs av ett kapitel om tidigare forskning. I kapitel sex presenteras studiens resultat och analys. De två sista kapitlen redogör för studiens diskussion samt författarens slutsatser. Uppsatsens disposition illustreras i figur 1.

Figur 1. Uppsatsens disposition. Egen bearbetning.

2. Metod

2.1 Litteraturgenomgång

För att öka förståelsen kring problematiken om naturresursförvaltning (klövviltsförvaltning) har jag gjort en litteraturgenomgång. En litteraturgenomgång kan hjälpa till att lyfta fram kunskaper och teorier från tidigare forskning (Bryman och Bell, 2013). Litteraturundersökningen har främst gjorts från databaser som Primo och Google Scholar. Jag har använt sökord som 'samförvaltning' 'samverkan' 'cooperation' 'co-management' och 'klövviltsförvaltning'. Jag har sedan gallrat bland litteraturen för att hitta forskning och vetenskapliga- samt mediaartiklar med relevans för mina frågeställningar.

2.2 Datainsamling

Mitt önskemål var att samla in data som bestod av varierande åsikter för att öka förståelsen för problemet. Jag valde därför att tillfråga flera olika aktörer som på ett eller annat vis har ett intresse i klövviltsförvaltningen i länet. Jag har främst fokuserat på jägare och lantbrukare då dessa intressen är centrala i den problematik min uppsats fokuserar på. Det empiriska materialet kommer dels från kvalitativa forskningsintervjuer, samt från en deltagande observation.

2.2.1 Kvalitativ forskningsintervju

Studien fokuserar på att försöka förstå hur berörda aktörer uppfattar samverkan och samförvaltning. För att kunna förstå aktörernas perspektiv har enskilda representanter för de olika aktörerna intervjuats kvalitativt. En kvalitativ forskningsintervju syftar till att förstå intervjupersonens egna perspektiv där strukturen är uppbyggt som ett vardagligt samtal (Kvale och Brinkmann, 2014). Forskaren strävar efter ett ge respondenterna en möjlighet att tala fritt kring ämnet.

Jag har valt att tillämpa halvstrukturerad livsvärldsintervju (Kvale och Brinkman, 2014). Denna intervjumetod innebär att intervjun utgår ifrån redan skrivna frågor och där samtalet ger respondenten möjlighet att öppna upp för diskussion och reflektion (ibid). Den halvstrukturerade livsvärldsintervjun ger forskaren möjlighet att ställa följdfrågor för att kunna följa upp specifika svar. Det perspektiv på verkligheten som respondenten delar med sig av ska sedan författaren tolka och förstå (ibid). Uppsatsens insamlade empiri utgörs till stor del av intervjuer, vilket leder till att uppsatsens resultat bygger på det respondenterna väljer att dela med sig av vid intervjuerna.

Insamlat material har transkriberats

Alla genomförda intervjuer har transkriberats (tal omvandlas till text). När tal omvandlas till text kan det råda en otydlighet vart en mening slutar eller hur emotionella aspekter ska framställas (Kvale och Brinkmann, 2014). Muntligt språk kan vara svårt att omvandla till skriftspråk, det gör att exakt samma utskrifter kan förmedla olika betydelser beroende på var den som skriver ut intervjun väljer att placera punkter och kommatecken. Vart punkter och kommatecken placeras i texten är en tolkningsprocess, vilket kan tolkas olika (ibid). Utskrifterna kan spegla ordagranna återgivningar, vilket krävs för en språklig analys (ibid).

Studiens resultat kan därför variera beroende på hur det insamlade materialet tolkas och omvandlas från tal till text. Jag har valt att omvandla intervjuerna till ordagranna återgivningar i text. Detta för att det ska finnas en tydlig förståelse för när en respondent har tvekat, funderat eller omformulerat sina svar på en fråga.

Intervjustudiens genomförande

Utgångspunkten för intervjuerna var att få en bred förståelse för hur huvudaktörerna länsstyrelsen och viltförvaltningsdelegationen arbetar med samverkan inom klövviltsförvaltningen i länet. Tillvägagångssättet för studiens intervjumaterial började med att jag tog kontakt med Länsstyrelsen i Södermanlands län. Länsstyrelsen bistod med kontaktlistor till viltförvaltningsdelegationen, älgförvaltningsområdena och älgskötselområdena. Totalt tillfrågades fjorton personer varav tre inte ville delta i studien. De respondenter som visade intresse av att delta fick mejlat ett informationsbrev om studien (se bilaga 1) cirka en vecka före intervjun. I informationsbrevet presenterades syftet med studien och respondentens roll i undersökningen. Efter att respondenterna godkänt sitt deltagande bokades ett lämpligt datum för när intervjun kunde genomföras.

Åtta intervjuer genomfördes via det digitala mötesverktyget Zoom, och två intervjuer genomfördes fysiskt. Den ena fysiska intervjun var i ett grupprum på SLU och den andra intervjun var på respondentens arbetsplats.

Intervjuerna genomfördes under oktober och november 2022. Respondenterna fick inte ta del av frågorna innan intervjun, detta för att författaren ville få ta del av informantens spontana tanke och reflektion när intervjufrågorna ställdes. Frågorna ställdes utifrån en intervjuguide (se bilaga 2) som var indelade i huvudfrågor och följdfrågor som kunde kopplas till uppsatsens syfte. I de fall där jag inte förstod vad respondenten menade, eller när det krävdes ett förtydligande använde jag mig av följdfrågor. En *följdfråga* eller *ledande fråga* kan ställas för att säkerställa sig om tillförlitligheten i intervjupersonens svar och verifiera intervjuarens tolkningar (Kvale och Brinkmann, 2014).

Varje intervju började med att jag informerade respondenten om studiens syfte och deras roll i undersökningen. Samtliga respondenter godkände att bli inspelade och jag informerade dem därefter om hur användningen av insamlade data kommer att användas i studien. Varje intervju avslutades med att intervjupersonen uppmanades

att tillägga något de missat att ta upp. Avslutningsvis fick respondenten information om när uppsatsen beräknas vara klar och att de har möjlighet att gå igenom materialet som jag har samlat in. Intervjuerna varade mellan 45 – 60 minuter.

Val av respondenter

Jag valde ut respondenter utifrån deras roll inom viltförvaltningsdelegationen och den intressegrupp respondenten representerar. Aktörerna som representerar markägare och jägare valdes utifrån deras kunskap och erfarenhet inom ämnet för uppsatsen. För att uppnå syftet med studien var mitt önskemål att samla in data som bestod av varierande åsikter för att öka förståelsen för problemet. Totalt intervjuades elva personer. Två tjänstemän från Länsstyrelsen i Södermanlands län, tre aktörer från viltförvaltningsdelegationen (varav två är markägare), två markägare samt fyra jägare. Se tabell 1 för vidare information om respondenterna.

Tabell 1. Sammanställning av respondenter.

Respondent	Roll/ yrke
Länsstyrelsen Södermanland	Viltsamordnare.
Länsstyrelsen Södermanland	Vilthandläggare.
Ledamot i viltförvaltningsdelegationen	Förvaltare av ett större naturområde.
Ledamot i viltförvaltningsdelegationen	Markägare och lantbrukare.
Ledamot i viltförvaltningsdelegationen	Markägare och lantbrukare.
Markägare	Markägare och lantbrukare. Medlem i älgförvaltningsområde 1
Markägare	Markägare med utarrenderat lantbruk. Medlem i två älgskötselområden.
Jägare	Utbildad viltmästare. Anställd på en gård för att jobba med jakten.
Jägare	Utbildad viltmästare. Anställd på en gård för att jobba med jakten.
Jägare	Jaktvårdskonsulent. Anställd på Svenska jägareförbundet.
Jägare	Medlem i jaktlag.

På grund av den begränsade tiden för studien hann jag inte med fler intervjuer. Resultatet skall därför tolkas med detta i åtanke. Hade fler intervjuer med fler aktörsgrupper intervjuats hade resultatet och empirin eventuellt sett annorlunda ut.

2.2.2 Deltagande observation

För att få en tydlig bild av hur flera olika aktörer ser på samverkan och hur kommunikationen kan ske deltog jag på en föreläsningkväll på temat

Samförvaltning i Södermanland den 1/11 2022 i Katrineholm. Genom att delta och observera får forskaren en möjlighet att skapa en bild av sammanhanget samt att fånga flera perspektiv från de olika aktörerna (Kvale och Brinkmann, 2014). Intervjuerna genomfördes efter samförvaltningskvällen. Flertalet respondenter återkopplade sedan under intervjuerna till ämnen som diskuterades den kvällen.

Länsstyrelsen Södermanland anordnade kvällen tillsammans med LRF, Svenska Jägareförbundet och Mellanskog skogsägarförening. Föredragshållarna delade med sig av hur respektive intressegrupp upplever nuläget, och hur de ser på framtiden. Deltagarna fick även ta del av tips och råd kring hur berörda aktörer kan göra för att exempelvis minska skador eller höja kvalitén på viltstammarna. Totalt deltog ett 50-tal åhörare som hade intresse i skog- och jordbruk eller jakt. Jag samlade in data genom att anteckna. Jag antecknade vad som diskuterades och hur kommunikationen var mellan berörda intressen.

2.3 Kritisk reflektion

Majoriteten av intervjuerna genomfördes över det digitala verktyget Zoom. I de fall där respondenten av olika anledningar valde att inte använda kameran upplevde jag att det blev svårare att kommunicera med personen. Jag kunde inte läsa av respondentens kroppsspråk eller ansiktsuttryck. Jag misstolkade därför ibland om respondenten funderade eller hade svarat klart på frågan, detta ledde till att jag ibland avbröt eller pratade i mun med respondenten.

Under arbetets gång har jag reflekterat över min egen påverkan under insamlingen av det empiriska materialet. Jag har ett egenintresse i jakt och viltvård och kan därför ha påverkat det empiriska materialet omedvetet. Det finns alltid en risk att ens egna åsikter och intressen påverkar insamlingen av empiriskt material (Bryman och Bell 2013). Det finns även en risk att vid avgränsningar inom en studie där en specifik problematik undersöks kan det insamlade materialet vinklas (ibid). Forskningsmetodens överförbarhet och generaliseringsbarhet kan därför diskuteras då författaren själv tolkar och presenterar uppsatsens resultat (ibid). Forskare bär alltid med sig av tidigare erfarenhet, åsikter och kunskaper vilket leder till att forskning kring just människors livsvärldar aldrig blir helt objektiv (Robson 2011). Avgörande faktorer för uppsatsens slutliga resultat är det teoretiska ramverket tillsammans med forskningsområdet och tillvägagångssättet (Alvesson och Skoldberg 1994, Robson 2011).

2.4 Etisk diskussion

Uppsatsens resultat analyserar och presenterar respondenternas åsikter och kunskaper, det innebär att uppsatsens resultat kan bli personligt för dem (Bryman och Bell, 2013). Därför är det viktigt vid tillämpandet av kvalitativa forskningsmetoder att den etiska aspekten respekteras (ibid). Man ska därför inom forskningen ta hänsyn till *informations-*, *samtyckes-*, *konfidentialitets-* och

nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002). Inför varje intervju har alla respondenter blivit informerade om *informationskravet*. Informationskravet (informationsbrevet) innebär att tillfrågade respondenter har fått ta del av; syftet med studien, vad en intervju innebär, att deltagandet är frivilligt och att respondenten har rätt att avbryta intervjun när som helst, eller att inte svara på en fråga (Vetenskapsrådet 2022, Bryman och Bell 2013). Samtliga respondenter ska genom *samtycke* godkänna sin medverkan i uppsatsen (Vetenskapsrådet 2002, Bryman och Bell 2013). Respondenterna som deltagit i uppsatsen har genom en muntlig överenskommelse samtyckt till sin medverkan. Respondenterna har rätt att delta anonymt genom *konfidentialitetskravet*, vilket innebär rätten till att delta anonymt samt beskriver vad det innebär att delta som anonym (Vetenskapsrådet 2002, Bryman och Bell 2013). Jag har valt att alla respondenter ska vara anonyma och därför kommer ingen att benämnas vid namn. Insamlade data kommer endast att användas i studiens syfte och persondata kommer att raderas efter färdigställd uppsats. *Nyttjandekravet* innebär att insamlade uppgifter endast ska användas till uppsatsen och inte i något annat syfte (Vetenskapsrådet 2002, Bryman och Bell 2013).

Respondentvalidering innebär att informanten går igenom materialet i syfte att kontrollera om författaren har uppfattat materialet på ett korrekt sätt (Bryman och Bell 2013). Genom att låta respondenten läsa igenom materialet ökar det uppsatsens *äkthet* (Bryman och Bell 2013). Respondenten har då fått möjlighet att bedöma om respondentens åsikter och uttalanden har framställts rättvist i sitt sammanhang (ibid). Jag har låtit mina respondenter läsa igenom uppsatsen där de har fått möjlighet att lämna kommentarer och synpunkter. Jag har sedan tagit respondenternas kommentarer i beaktande.

2.5 Material och analys

Jag har efter insamlade av data analyserat intervjuerna. Samtliga genomförda intervjuer har omvandlats från tal till text. Utskriften är första steget i en analytisk process (Kvale och Brinkmann 2014). Hur mycket som ska skrivas ut beror på syftet med undersökningen (ibid). Forskaren kan lägga extra tonvikt vid kommunikationsformer för att specifikt analysera det insamlade materialet (ibid). I de fall där författaren själv omvandlar intervjun till text har författaren enklare att få med emotionella och sociala aspekter från intervjusituationen, och därmed har redan analysen av vad respondenten förmedlade inletts (ibid). *Utskriftsproceduren* innebär att det finns en rad tekniska och tolkningsmässiga problem när en inspelad intervju ska omvandlas till text (Kvale och Brinkmann, 2014). Muntlig stil och skriftlig stil skiljer sig åt och författaren bör använda sig av samma förfaringssätt när intervjuerna skrivs ut (ibid). Detta för att jämförelserna mellan intervjuerna blir enklare om den språkliga uppbyggnaden liknar varandra (ibid). Jag har själv transkriberat samtliga intervjuer. Transkriberingen har skett i direkt eller i nära anslutning till när intervjun genomfördes. Detta för att jag snabbt skulle kunna analysera insamlat material. Jag har efter varje intervju ägnat cirka tio minuter åt att reflektera över intervjun och skrivit ned dessa reflektioner. Det omedelbara intrycket och informationen som har lyfts fram under intervjun kan ge en värdefull bakgrund åt den senare analysen av utskrifterna, och även i kommande arbete där

citering förekommer, vilket tonläge användes och så vidare (Kvale och Brinkman, 2014).

Intervjuerna ger ett textmaterial som kan användas för att undersöka hur berörda aktörer ser på samverkan och samförvaltning. Textmaterialet har analyserats och respondenternas svar har jämförts med varandra för att kunna beskriva aktörernas perspektiv utifrån det valda teoretiska ramverket. Mitt fokus har varit att plocka ut interna och externa berättelser om hur aktören utifrån dennes intresse ser på samverkan och samförvaltning. Det som har analyserats är alltså deras verklighet tolkad av mig med hjälp av beskriven metod och teori.

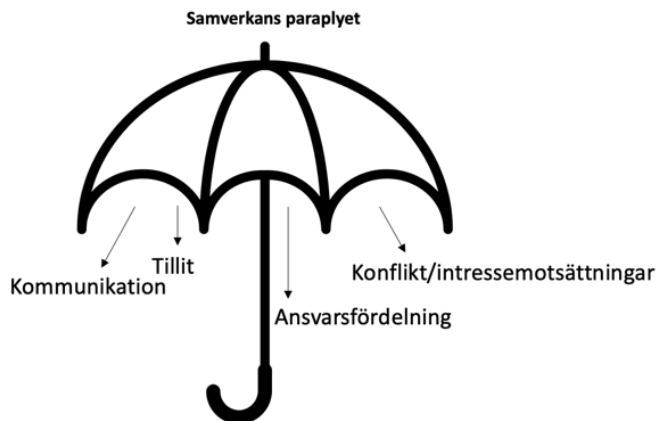
Det teoretiska ramverket – paraplymodell för samverkan – har använts för att analysera empirin genom att belysa vad som måste finnas för en fungerande samverkan och samförvaltning.

3. Teoretiskt ramverk

Som tidigare nämnts menar Länsstyrelsen Södermanland att samförvaltning bygger på en fungerande samverkan mellan berörda aktörer. Dock definierar aldrig samförvaltningsplanen vad samverkan är. Jag kommer i följande kapitel definiera begreppet och nyckelkomponenterna som behövs enligt tidigare teoretiska och empiriska studier på ämnet. Detta utgör det teoretiska ramverket för att analysera mitt egna empiriska material. Genom att jämföra den faktiska situationen med den teoretiska, normativa beskrivningen kan brister i den nuvarande situationen identifieras och förstås.

3.1 Samverkan för en fungerande samförvaltning – paraply-modell

Definitionen på samverkan kan se olika ut beroende på vem som studerar samverkan och på kontexten. Jag kommer att i min uppsats definiera samverkan som ett paraplybegrepp som innefattar tillit, kommunikation, intressekonflikt och ansvarsfördelning efter Hallgren och Ljung (2005) se figur 2. 'Samverkansparaplyet' är det teoretiska ramverket som hjälper mig att fokusera analysen på de komponenter som är viktiga för en lyckad samverkan. Dessa komponenter har stöd i litteraturen och här nedan förklarar jag min utvecklade paraply-modell för samverkan.

Figur 2. Paraplymodell för samverkan. Egen bearbetning utifrån Hallgren och Ljung (2005).

3.1.1 Vad menas med samverkan?

Samverkan kan öppna upp för skildringar där en enskild aktör inte har det enda ”sanna” perspektivet, utan det är en samlad bild för alla inblandade (Hallgren och Ljung, 2005). Samverkan kan ge en bättre problemförståelse där deltagarna får möjlighet att lära sig och involveras tillsammans i olika beslut. Samverkansprocesser är situationer där berörda aktörer blir beroende av varandra för att kunna hantera ett gemensamt problem (Hallgren och Ljung, 2005). Samverkansprocesser öppnar upp för ett gemensamt lärande där aktörerna tillsammans har den bästa kunskapen (ibid). Att öppna upp för samverkan kan vara svårt i de situationer där aktörerna upplever att de inte har den kunskap som krävs för att bedriva en förvaltning. Samverkan kan också vara svårt när en aktör uppfattar att den har mer att vinna om inget samarbete uppstår (Eksvärd, et al. 2006). Sandström et al. (2019) hävdar att samverkan kan vara ett styrmedel organisationer använder sig utav för att de inte klarar på egen hand att utforma förvaltningen, och för att det ska fungera krävs det en tydlig ansvarsfördelning och arbetsstruktur.

Aktörerna som har intervjuats ser på samverkan och samförvaltning på ett likartat sätt, utifrån deras kunskap och perspektiv. Aktörerna kommer att agera olika beroende på vilket perspektiv de besitter i situationen (Hallgren och Ljung, 2005). För att kunna förstå jägaren eller markägaren måste jag kunna tolka deras agerande utifrån perspektivet de besitter. För att kunna förstå vad markägarna eller jägarna beskriver måste jag kunna förstå deras handlande i situationerna. Hallgren och Ljung (2005) förklarar att kommunikationen kan spegla hur aktörerna ser på världen utifrån deras perspektiv. Aktörernas perspektiv och kunskapen om hur klövviltet ska förvaltas återspeglas genom hela uppsatsens empiri. Även om kunskapen i sig är en viktig komponent för samverkan, är det de olika aktörernas perspektiv på samma problemkomplex som skapar lärandepotentialen (Hallgren och Ljung, 2005). Inom samverkansprocesser är kunskapsargumentet en viktig komponent som måste tas till vara när berörda aktörer delar med sig av de kunskaper och erfarenheter de olika aktörerna besitter (ibid). Hallgren och Ljung (2005) menar att ”*samverkan mellan aktörerna innebär således att de deltar i en process av ömsesidigt och gemensamt lärande och i ett beslutsfattande*”.

Samverkan öppnar upp för kunskapsutbyte

Samverkan kan öppna upp för ett kunskapsutbyte där berörda aktörer får möjlighet att lära av varandra. Genom att låta skilda intressen vara en del av förvaltningen kommer flera perspektiv och erfarenheter ha en betydande roll i förvaltningen. Olika aktörer har olika mycket kunskap om klövviltets påverkan i landskapet. Aktörer från jägarsidan kommer ha en viss typ utav erfarenhet medan markägaren eller brukaren kommer att uppleva klövviltet på ett annat sätt. Genom samförvaltning kan de olika intressegrupperna ta del av varandras kunskap och perspektiv för att gemensamt få en bättre förståelse. Samförvaltning öppnar därför upp för ett kunskapsutbyte där aktörerna kan lära av varandra. Kunskapsutbytet växlar mellan att kunna förstå varandras perspektiv. (Eksvärd et al, 2006).

3.1.2 Kommunikation och tillit

Hallgren och Ljung (2005) förklarar att *kommunikation* handlar om att kunna göra sig förstådd och förstå andra. Genom att förstå aktörernas agerande kan *kommunikationssituationen* studeras. Att studera kommunikationssituationen innebär att man studerar hur berörda aktörer agerar i olika situationer och varför aktören agerar på ett visst sätt. I kommunikationssituationer bedömer aktören om han eller hon har de förutsättningar som behövs för att förstå och göra sig förstådd. Saknas det gemensamt språk, intresse eller ödmjukhet kommer inte aktörerna kunna kommunicera med varandra. Därmed är kommunikation en betydelsefull del i förvaltningen av klövviltet. För att kommunikation ska vara lyckad måste det finnas en *tillit* mellan aktörerna. Tilliten är en förutsättning för fungerande kommunikation. Tilliten mellan aktörerna underlättas av att det finns tydliga strukturer där aktörernas intressen kan balanseras. En tydlig struktur i arbetet kan öka aktörernas förutsättningar för kreativitet vilket kan leda till att nya lösningar upptäcks för att kunna lösa problemet.

Hallgren och Ljung (2005) argumenterar för att inom samverkansprocesser måste aktörerna känna en tillit till processen. Tillit till processen menas med att aktörerna tror känna igen sig i samtalssituationen och att de vet någorlunda vart samtalet kommer att leda. Kommunikation och tillit går därför hand i hand, och därmed förutsätts det att aktörerna har en god dialog mellan varandra när naturresursfrågor ska hanteras. Aktören behöver inte nödvändigtvis veta hur samtalet ska gå, men aktören behöver åtminstone ha någon föreställning om vad som komma skall. Tilliten bygger på att aktören vet hur han eller hon ska ställa frågor och hur de förväntas bli uppfattade, och att aktören förstår vad någon annan påstår. Saknas det tillit eller är tilliten liten finns det en risk att aktören slutar integrera i situationen och därmed upphör kommunikationen. En minskad tillit ökar risken för felaktiga tolkningar och en konflikt kan uppstå. Jag tolkar därför att tilliten bygger på att aktörerna har en förståelse om andras perspektiv. Kommunikation och tillit spelar därmed centrala roller inom samverkan.

3.1.3 Ansvarsfördelning

Danell och Bergström (2010) anser att ansvarsfördelningen är en viktig del för fungerande samförvaltning. Bestämmanderätten kan antingen vara statligt styrd eller överlämnad till lokala användare, tillsammans ska dessa komma överens om rimliga mål för resursen. Inom samförvaltning ska ansvaret vara fördelad mellan berörda aktörer, dock kan det saknas en preciserad definition av vilka som ska ingå i förvaltningen och hur ansvarsfördelningen ska se ut (Eksvärd, et al 2006). Därför kommer förvaltningen behöva vara anpassningsbar utifrån situation och kontext (Danell och Bergström, 2010). Jag tolkar att samförvaltningens ansvarsfördelning kan behöva se olika ut beroende på situation och kontext, om det är ett markägaransvar eller om en statlig myndighet bör ha ansvaret. Enligt Hallgren och Ljung (2005) finns det vid ansvarsfördelningen en risk med att gemensamt ansvar ofta inte blir någons ansvar. För att undvika en sådan situation ska man inom samverkan ståva mot att berörda aktörer får utifrån sina egna förutsättningar och inflytanden har tillräckligt med ansvar. Genom att studera ansvarsfördelningen kopplat till samförvaltning kan jag enklare förstå vad aktörerna beskriver. Hallgren

och Ljung (2005) menar att det kan råda en viss osäkerhet när det saknas en tydlig ledning över utvecklingen av ett system.

Samförvaltning är ett system som ska utvecklas inom länet och ska ledas av Länsstyrelsen. Hallgren och Ljung (2005) menar att inom samverkansprocesser vill man se att berörda aktörer gemensamt tar ett ansvar för genomförandet av beslut. Eksvärd et al (2006) menar att i samförvaltningssituationer finns det en risk för missförstånd eller svikna förväntningar över vilka aktörer som bör ingå i förvaltningen. Aktörerna som är en del av förvaltningen ansvarar gemensamt för att samarbetet ska fungera bra (ibid). Ansvarstagandet är en viktig del för att samförvaltning ska fungera. Uppstår det missförstånd måste aktörerna ta sitt ansvar och aktivt avstå från att exempelvis döma andra.

3.1.4 Intressekonflikt

Naturreсурshantering i samhället och i organisationer leder nästan alltid till en konflikt där konflikthanteringen kan vara avgörande för att kunna komma framåt i komplexa problemområden. En *konflikt eller intressekonflikt* (intressekonflikt) kan uppstå när samspelet mellan två aktörer av olika anledningar rubbas. Det kan vara ett missförstånd eller en medveten provokation som leder till att tilliten i situationen minskar. Berörda aktörer kommer utifrån sitt eget perspektiv avgöra vad hon eller han uppfattar som legitimt. En konfliktsituation är därmed ett socialt spel mellan aktörerna där tilliten har minskat eller saknas. Handlingar som sker ökar risken för att misstron mellan aktörerna eskalerar, samtidigt som aktörernas inflytande i situationen minskar. (Hallgren och Ljung, 2005).

Hantering av intressekonflikterna

Eksvärd et al (2006) menar att ett sätt att övervinna konflikter i samband med samförvaltning är att de inblandade måste kunna sätta sig in i varandras perspektiv. Aktörerna behöver inte hålla med varandra men de måste kunna förstå varandra, utifrån varandras perspektiv. Aktörerna som ingår i samförvaltningen kan övervinna konflikter genom att lita på varandra och att lita på att de andra strävar mot samma mål (ibid). En aktör kommer inte kunna uppnå samförvaltning eller samverka med någon annan aktör som den inte känner tillit till (ibid). Samförvaltning öppnar upp för att flera olika aktörer med skilda intressen ska delta i förvaltningen. Det leder till att relationerna dem emellan kommer att förändras när flera aktörer får komma till tals och kan dela med sig av sina perspektiv. Det kan leda till att aktörerna lär sig hur de ska förebygga konflikter eller bemöta motstånd genom att förstå varandras perspektiv.

Zachrisson och Lindahl (2013) har studerat skogsbrukskonflikter i Sverige utifrån gemensamma synsätt. I studien framkommer det att faktorer som kan förhindra eller försvåra samarbeten är när maktstrukturen är ojämn och det saknas en ömsesidigt beroende mellan berörda intressenter. Samarbetet kan däremot stärkas om det finns ett ömsesidigt beroende och makten är jämnt fördelad mellan intressenterna (Zachrisson & Lindahl, 2013). Fischer (2006) menar att det kan uppstå problem när flera olika parter blir involverade i hur förvaltningen bör utformas. En

flerpartskonflikt (eng. multiparty conflicts) är när flera olika aktörer blir beroende av varandra för att kunna lösa en konflikt. Ofta handlar konflikten om maktstrukturer, värderingar och ekonomiska aspekter (ibid). Ett alternativ för att lösa flerpartskonflikter är att inleda samarbeten, eller samverkan. Det kan leda till att berörda aktörer blir beroende av varandra för att kunna lösa konflikten tillsammans. Fischer (2006) konstaterade att en flerpartskonflikt som involverar en obalanserad maktstruktur måste beskrivas och förstås i detalj för att kunna nå en samsyn mellan intressenterna.

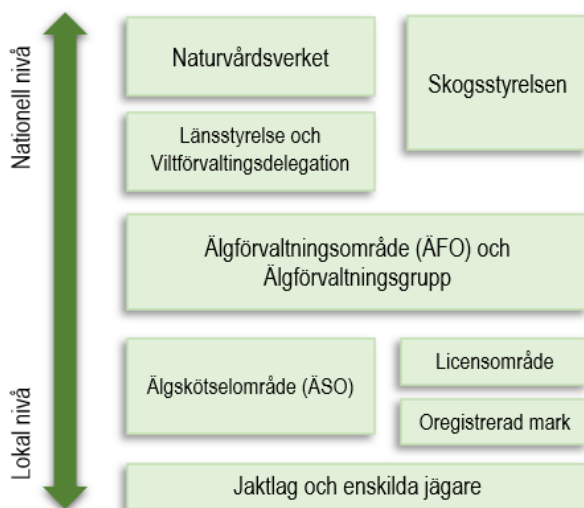

4. Bakgrund

4.1 Aktörerna – en överblick över rollerna inom klövviltförvaltningen

Ansvarsfördelningen inom klövviltförvaltningen kan vara fördelat på flera olika nivåer så som nationell-, regional-, kommunal- och jaktområdesnivå. Vem som ska förvalta, och vad som ska förvaltas styrs av olika regelverk, så som äganderätten och nyttjanderätten. Jakträtten tillfaller fastighetsägaren om inget annat är avtalat (§10 jaktlagen, se Riksdagen, 1987). Det är fastighetsägaren som kan upplåta jakträtten till någon annan, denna person har då nyttjanderätten. I Södermanlands län är totalt 70 procent av arealen privatägd (Länsstyrelsen Södermanland, 2018). Klövviltet förvaltas genom jakt, och jakten efter älg samt kronhjort regleras av staten. Övrigt klövvilt, så som vildsvin, dovhjort, rådjur samt mufflonfår jagas via allmän jakt. Det är då jakträttsinnehavaren som bestämmer och reglerar hur mycket som ska skjutas av respektive art.

Jaktlagen (Riksdagen, 1987:259) är en svensk lag som reglerar flera olika frågeställningar kopplat till jakt och viltvård. Enligt svensk lag är allt vilt fredad, förutom när det råder jakttid efter respektive art (ibid). Viltförvaltningen är fördelad mellan lokal och nationell nivå, se figur 3.

Figur 3. Älgförvaltningens huvudaktörer. Källa: Naturvårdsverket (2018). Egen bearbetning.

Naturvårdsverket har det nationella huvudansvaret för viltförvaltningen, medan Länsstyrelsen har det praktiska och regionala ansvaret (Naturvårdsverket, 2015). Länsstyrelsen beslutar i olika frågor som rör jakt och vilt, bland annat att hänsyn ska tas till samhällets olika intressen i frågor som rör viltförvaltningen.

Målsättningen med klövviltsförvaltningen på länsnivå är att klövviltsarterna ska bevaras och nyttjas så att viltstammarna är livskraftiga (Länsstyrelsen Södermanland, u.a.). Viltförvaltningsdelegationen (VFD) är ett organ inom länsstyrelsen som har i uppdrag att besluta om övergripande riktlinjer för hur viltförvaltningen ska utformas i länet. Viltförvaltningsdelegationen i Södermanland består av, utöver tjänstemän från länsstyrelsen och politiska ledamöter, flera olika representanter som företräder olika intresseområden, som polismyndigheten, jakt och viltvård, naturvårdsintresset, friluftintresset, ägare och brukare av jordbruksmark, lokalt näringsliv och turism, skogsnäring, natur och ekoturismföretagen samt yrkesfiske (Länsstyrelsen Södermanland, u.a.).

År 2012 beslutade Sveriges riksdag att göra om förvaltningssystemet för älgen (Sveriges riksdag, 2019). Omställningen skulle förenkla alla administrativa uppgifter. Förändringen innebar att det upprättades *älgförvaltningsområden* (ÄFO) och *älgförvaltningsgrupper* (ÄFG) (Naturvårdsverket, 2018). Södermanland består av två älgförvaltningsområden, område 1 och 2. Ett ÄFO måste vara stort nog att rymma en älgstam, vilket motsvarar ca 50 000 ha i södra Sverige och 100 000 ha i norr (Naturvårdsverket, 2015). Älgförvaltningsområdet ska utformas med avseende på älgens rörelsemönster, det bidrar till att många ÄFO sträcker sig över länsgränser (ibid). I varje ÄFO finns det älgförvaltningsgrupper som har i uppgift att ta fram en älgförvaltningsplan för sitt älgförvaltningsområde. I älgförvaltningsplanen ska hänsyn tas till älgstammen och hur en ekosystembaserad förvaltning ska utföras och följas upp (SLU, 2019). Älgförvaltningsgruppen ska bestå av tre representanter från markägarnas organisationer och tre jägarrepresentanter. Det är länsstyrelsen som utser representanterna efter förslag (Naturvårdsverket, 2018).

Älgskötselområden (ÄSO) är en frivillig sammanslutning (Naturvårdsverket, 2018). Älgförvaltningsgruppen ska i samråd med älgskötselområdena och berörda markägare och jakträttsinnehavare ta fram en älgskötselplan för älgskötselområdet (ibid). Skötselplanerna är ett förslag som granskas av länsstyrelsen. Ändamålet med ett skötselområde är att bedriva en ekosystembaserad älg- och kronviltsförvaltning, där hänsyn ska tas till allmänna och enskilda intressen (Jägareförbundet, 2013). I planen ska hänsyn tas till skog- och jordbruksskador som kan orsakas av viltet. Detta ska ske i samverkan med fastighetsägare för att uppnå en hög kvalitet som är i balans med betesresurserna. Älgskötselområdena utgör en viktig roll för den adaptiva förvaltningen (Naturvårdsverket, 2018). I Södermanlands län ingår kronskötselområdena i älgskötselområden.

Ett *licensområde* består av enskilda jägare eller jaktlag som inte har något ansvar i planeringen av tilldelningsbesluten utan blir tilldelade antal älgar av länsstyrelsen (Naturvårdsverket, 2018).

4.2 Varför behövs viltförvaltning?

Viltförvaltning behövs för att naturen inte klarar av att med egen kraft reglera eller vidmakthålla det tillstånd människan kräver för att kunna nyttja en resurs utan att konflikter uppstår (Danell och Bergström, 2010). Att förvalta något innebär att

värna om framtiden. Klövviltbestånden som lever i landskapet kan förvaltas av flera olika skäl, antingen för att höja kvalitén på en population eller för att få kontroll över en växande population. En växande klövviltspopulation kan bidra till att skadorna i skog- och jordbruket tilltar. Människan har påverkat viltets naturliga habitat genom exempelvis skogsbruk och därav krävs det att viltet förvaltas. Viltets påverkan i landskapet är omtvistat där komplicerade intressefrågor ställs mot varandra. När olika intressen ser olika på hur viltet bör förvaltas kommer därför konflikter att uppstå (ibid). Det krävs kunskap om hur klövviltsarter lever och hur viltet samspelar med sin omgivning för att förvaltningen ska vara hållbar. Förvaltningen kan vara ekosystembaserat vilket innebär att en art inte enbart kan förvaltas för sig själv, utan hänsyn måste tas arterna emellan (flerartsförvaltning). Människan kommer alltid vilja nyttja klövviltet som resurs, samtidigt som naturen av egen kraft (exempelvis sjukdomar hos klövviltet) kommer att påverka viltbestånden. Viltförvaltning bör därför alltid *vara förankrad i föreställningen att viltet, människan och resten av naturen faktiskt är oskiljaktiga* (Danell och Bergström, 2010).

4.3 Adaptiv förvaltning – första steget till samförvaltning

Naturen och miljön är i en ständig förändring, det kräver att viltförvaltningen av klövviltet anpassas till rådande omständigheter. Anpassningsförmågan – adaptivitet - har i allt högre grad påverkat synen på viltförvaltningen (Danell och Bergström, 2010). Adaptiv förvaltning syftar till att kunna hantera förändringar och samtidigt inkludera berörda parter så som skogsägaren och lantbrukaren, det öppnar upp för samförvaltning där socio-ekologiska aspekter spelar in (ibid).

En adaptiv förvaltning utgår ifrån att klövviltspopulationerna ständigt förändras och anpassas därefter (Danell och Bergström, 2010). Förändringarna som sker kan exempelvis vara politiska beslut, rubbningar i klövviltets livsmiljö eller människans påverkan i landskapet. Det leder till att människan blir påverkad av klövviltet och klövviltet blir påverkad av människan. Därav är människan en del i ekosystemet och kan inte exkluderas i förvaltningen. Socio-ekologiska system inkluderar både människan (sociala) och naturen (ekologiska), där båda två är beroende av varandra (Folke et al, 2010). Danell och Bergström (2010) menar därför att viltförvaltningen måste kunna vara föränderlig och anpassas utifrån sociala- och ekologiska system. Uppsatsen kommer inte att titta närmare på sociala-ekologiska system men läsaren måste förstå att människan och naturen påverkas av varandra. Danell och Bergström (2010) menar att en förvaltning som är adaptiv måste innehålla socio-ekologiska system. För att samförvaltning ska fungera måste förvaltningen vara adaptiv, det vill säga anpassad utifrån rådande situation (ibid). Uppstår det en situation där exempelvis dovhjortspopulationen ökar på ett oönskat beteende bör man överväga att vidta vissa åtgärder som exempelvis minska stödutfodringen eller öka avskjutningen.

När viltförvaltningen är anpassad utifrån rådande situation öppnar det upp för samförvaltning.

4.4 Samförvaltning – aktören står i fokus

Samförvaltning är en förvaltningsform som lägger större vikt på aktörernas intresse (Danell och Bergström, 2010; Eksvärd et al 2006). Olika aktörer kommer se olika på klövviltet som resurs, därför finns det ett värde att involvera flera olika intressen när förvaltningen ska utformas (Danell och Bergström, 2010). Länsstyrelsen i Södermanlands län kommer att uppfatta klövviltet ur ett perspektiv, medan markägaren eller jägaren kan ha skilda uppfattningar om hur förvaltningen borde utformas.

Samförvaltning öppnar upp för aktörer som i vanliga fall saknar makt eller inflytande att få möjlighet att vara en del av utformningen av förvaltningen (Danell och Bergström, 2010). Aktörerna kan vara offentliga tjänstemän och lokala nyttjare. Tillsammans ska de komma överens om rimliga *mål* för resursen, *ansvarsfördelningen* och uppföljningen av bestämda mål (ibid). Processen utgör en grund för samverkan när förhandlingar och kompromisser ska beslutas. Det måste finnas tydliga ramar och *riktlinjer* för en fungerande samförvaltning (Eksvärd et al, 2006). Länsstyrelsen i Södermanlands län har genom Samförvaltningsplanen lyft fram vikten av att klövviltet som resurs måste förvaltas med hänsyn till de olika intressena. *Målet* med klövviltförvaltningen är, enligt riktlinjerna, att olika verksamheter ska kunna bedrivas utan en för stor negativ påverkan av klövviltet, och detta ska ske genom samverkan och samförvaltning.

Nät av relationer

Samförvaltning kan ses som ett nät av relationer mellan olika intressenter som formas över tid. Samförvaltning bidrar till att flera aktörer blir involverade vilket kan leda till en rad olika positiva följder. Till exempel kan fördelningen mellan grupper och områden förbättras, regleringen av nyttjandet kan förbättras, genomförandet av beslut kan förbättras, beslutskvalitén och långtidsplaneringen kan förbättras. Danell och Bergström (2010) menar att desto fler aktörer som involveras, desto bredare kommer kompetensen och kunskapen bli. Inom samförvaltning ska det finnas en koppling mellan beslutsnivåer och utförare. När samförvaltning fungerar är organisationer sammansatta med beslutsnivåer som formellt inte är ihopkopplade (ibid). Det kan bidra till en bättre koppling mellan problem och åtgärder. Det talas också om att riskerna sprids på flera olika nivåer med samförvaltning då ingen aktör har monopol. Alla aktörer sitter på kunskaper och lösningar, förmågan till adaptivitet ökar (ibid).

4.5 Samförvaltningsplanen

Länsstyrelsen Södermanland har tillsammans med viltförvaltningsdelegationen tagit fram *Samförvaltningsplan – för en långsiktig och hållbar förvaltning av klövviltet* (2018). Förvaltningsplanen är övergripande och riktar sig mot en bred målgrupp så som berörda näringar, intressen och allmänheten. I planen framgår det att Länsstyrelsens definition på hållbar viltförvaltning handlar till stor del om att kunna balansera olika intresseområden och att i god tid kunna lösa intressekonflikter via kommunikation och dialog. I planen ges en förklaring till att klövviltspopulationen är väldigt fluktuerande i länet. På en del ställen kan viltsammansättningen vara hög jämfört med ett annat område, därför måste viltet förvaltas lokalt. (Länsstyrelsen Södermanland, 2018).

Samförvaltningsplanen förklarar att en strategi för fungerande samverkan är att berörda aktörer kan utforma gemensamma mål med klövviltet. Länsstyrelsen argumenterar i planen att en förutsättning för en långsiktig och realistisk viltförvaltning är att samtliga intressen aktivt får delta i arbetet mot ett gemensamt mål. Länsstyrelsen mål med den framtagna samförvaltningsplanen är att öka intresset för att skötselplaner upprättas inom skötselområdena. Ett av målen Länsstyrelsen presenterar är att i de områden en eller flera arter har nått en för hög täthet ska stammarna sänkas och balanseras med övriga klövviltsarter. Samförvaltningsplanen argumenterar för att jordbruksverksamhet ska kunna bedrivas utan en allt för stor negativ påverkan av klövviltet. Skadenivån i jord – och skogsbruket ska inte vara större än vad den enskilde kan acceptera. Skadenivån ska regleras genom löpande kommunikation för att öka kunskapen om hur skadeförebyggande åtgärder kan vidtas. Samförvaltningsplanen menar att förutsättningarna för att kunna bedriva en långsiktig hållbar viltförvaltning är att klövviltsstammarna är i balans med den naturliga fodertillgången, och detta sker genom samverkan mellan berörda aktörer. Ökar samverkan mellan aktörerna öppnar det upp för dialog som i det långa loppet kan bidra till att skadorna minskar och en god förvaltning upprätthålls. (Länsstyrelsen Södermanland, 2018).

5. Tidigare forskning

5.1 Konfliktlösning genom ekosystembaserad förvaltning: fallet med svensk älgförvaltning

Sandström et al (2013) forskning har undersökt förutsättningarna för samverkan inom det nya älgförvaltningssystemet som infördes 2012. Deras studie fokuserar på hur berörda aktörer i Kronobergs län uppfattar älgbetesskador i skogen, och hur det nya förvaltningssystemet kan hantera intressemotsättningar. Nyckelaktörerna som har intervjuats är stora och små markägare, markägare med jaktintresse, markägare som inte jagar, samt jägare. Deras studie visar att det kan uppstå konflikter mellan markägare och jägare när intressen går emot varandra. Konflikterna uppstår när de olika aktörerna har skilda uppfattningar om hur älgen bör förvaltas, och när synen skiljer sig mellan stora och små fastighetsägare. Deras forskning menar att de större fastigheterna är mer beroende av skogens värde i form av virkesproduktion jämfört med en mindre fastighet. De större fastigheterna hävdar att utarrenderingen av jakträtten inte genererar några större inkomster, utan kan snarare vara ett komplement om markägaren vill kunna kontrollera viltstammarna på sina marker.

Sandström et al (2013) forskning visar att de olika nyckelaktörerna som sitter med i förvaltningsnivåerna (ÄFG/ÄSO) har delade meningar om hur älgen bör förvaltas, vilket kan spegla markägaren eller jägarens intresse. När det nya förvaltningssystemet utformades blev det krav på att inom varje förvaltningsnivå ska det finnas markägarrepresentanter, för att brukandet inte ska bortprioriteras. I studien presenterar forskarna att det ofta är markägare med ett jaktintresse som representeras i de olika förvaltningsnivåerna. Dessa markägarrepresentanter kan ha ett större intresse av jakt snarare än brukandet utav skog, vilket i sin tur kan leda till att markägare med ett intresse för brukandet kan ha svårare att driva sina frågor. Eftersom äganderätten är stark i Sverige kan det vara svårt att tvinga enskilda markägare att samverka. Forskarna hävdar dock att det finns olika incitament för att locka markägare till samverkan, till exempel att markägare som ingår i ett skötselområde har möjlighet att skjuta fler älgar jämfört med dem som står utanför. Älgens avskjutning regleras av staten, vilket har bidragit till att markägare som är villiga att samarbeta över varandras fastighetsgränser har tillsammans möjlighet att styra förvaltningen och avskjutningen.

Sandström et al (2013) visar i sin forskning att makten mellan markägarna är orättvis fördelad inom förvaltningsnivåerna. Många av de intervjuade markägarna utan jaktintresse ansåg att älgens betesskador var en stor källa till förlorade intäkter vilket leder till att det finns en ojämn fördelning av kostnader och fördelar relaterat till jakten. När markägarrepresentanterna inom de olika förvaltningsnivåerna har ett större intresse i jakt jämfört med brukandet, visar deras studie att de intervjuade aktörerna inte har tillgång till några konfliktlösningsmekanismer. Lösningen som deras aktörer presenteras är att lämna (exit) vid missnöje, vilket i förlängningen inte kommer lösa några problem menar forskarna.

Det nya älgförvaltningssystemet som bygger på samverkan kan öppna upp för ett ökat självbestämmande samtidigt som det måste kunna hantera intressemotsättningarna. Sandström et al (2013) hävdar att ansvarsfördelning och kunskap om resursen är två viktiga faktorer för att förvaltningssystemet ska fungera. Flera av älgskötselområdena artikeln har studerats uppfyller inte avskjutningsmålen, det finns alltså en brist på ansvarstagandet. Uppföljs inte avskjutningsmålen kan det ge olika utfall. Målen kan avvika på två olika sätt, antingen skjuts det för många älgar eller så skjuts det för få älgar. I de fall det skjuts för många älgar kan jägaren behöva böta, avstå från trofén eller uppfattas som ett brott mot sociala normer. Om målen inte uppfylls åt andra hållet (skjut för få älgar) är det bara markägaren själv som 'straffas' i form av troligtvis mer betesskador. Markägaren får negativ påverkan i form av minskad virkesproduktion och virkeskvalité. Det kan i vissa fall leda till att markägaren kan behöva planerat om ett skogsområde för betesskadorna är för omfattande. Sandström et al (2013) menar att älgen vandrar fritt mellan markerna och det kan leda till att det blir svårt att hålla 'någon' ekonomiskt ansvarig för betesskadorna. Deras studier och intervjuer visar att det saknas mekanismer inom älgförvaltningssystemet för vilka skyldigheter de ansvariga inom förvaltningsnivåerna har för betesskadorna.

6. Resultat och analys

6.1 Deltagande observation - samförvaltningskväll

Jag deltog på en föreläsningkväll anordnad av Länsstyrelsen Södermanlands län tillsammans med andra organisationer. Samförvaltningskvällen innebar en möjlighet att öppna upp för diskussion kopplat till samverkan och samförvaltning. Flera av deltagarna lyfte vikten av att klövviltet kan ge negativ inverkan i lantbruket i form av viltskador om klövviltspopulationen blir för hög. Flera av åhörarna menade att klövviltets påverkan på landskapet har nått en oacceptabel gräns och att berörda parter måste gemensamt genom samförvaltning nå rimliga nivåer på klövviltspopulationen. Deltagare med lantbruksintresse menar att lantbrukarna inte kan skydda sina grödor mot viltskador. Flera lantbrukare menade att i förlängningen kan det leda till att ingen lantbrukare kommer ha råd att fortsätta bedriva någon lantbruksverksamhet. Jag tillsammans med åhörarna fick höra att Länsstyrelsen ser en möjlighet till förändring. Länsstyrelsen menar att deltagarna som visat intresse för föreläsningkvällarna är intresserade av att hitta en gemensam lösning, men att de som inte deltar kan vara svårare att nå ut till. Jag kunde registrera hur åhörarna som deltog under föreläsningkvällen kunde ta del av varandras perspektiv och få en bättre förståelse för de olika näringarna som klövviltet berör. Kvällen öppnade upp för kunskapsutbyte mellan olika intressegrupper, vilket behövs för att samverkan ska fungera (Hallgren och Ljung, 2005). Samförvaltningskvällen öppnade upp för diskussioner där deltagarna menar att varje aktör måste känna ett eget ansvar och inte skylla på varandra. Hallgren och Ljung (2005) menar att ett delat ansvar kan leda till att ingen tar ansvar, därför krävs det tydliga ansvarsroller. Några av åhörarna uttryckte en brist på tydlig ansvarsfördelning. Under föreläsningkvällen kunde jag höra hur åhörarna poängterade hur negativt drabbat lantbrukssektorn blir av klövviltet. Trots att det hade samlats ett 50-tal intresserade aktörer var det ingen som argumenterade för att klövviltet kan ge positiva följder. Genom att enbart belysa hur negativ inverkan klövviltet kan ha för ett intresse, i form av skador i lantbruket kan det uppfattas som att åhörarna har svårt att sätta sig in i någon annans perspektiv, exempelvis jägaren med intresset av att ha hög populationstäthet. Hallgren och Ljung (2005) argumenterar för att aktörer måste kunna sätta sig in i varandras perspektiv. Att kunna förstå varandras perspektiv är till sin fördel för att samverkan ska fungera. Föreläsningshallarna ansåg att samförvaltning handlar om att de olika intressena (jord- och skogsbruk samt jakt) måste kunna möta varandra med en förståelse och respekt gentemot berörda parter.

6.2 Aktörernas syn på samverkan och samförvaltning

6.2.1 Aktörernas definition på samverkan

Markägarna

Flera markägares respondenter definierar samverkan genom att berörda parter ska kunna komma överens, och genom dialog kunna komma framåt i olika frågor. Markägarna lyfter vikten av att berörda parter måste göra det som är överenskommet för att samverkan ska fungera. Det går i linje med vad Hallgren och Ljung (2005) beskriver för att samverkan ska fungera. Det måste finnas kommunikation och tillit mellan berörda aktörer. Det är dock inte alltid som överenskomna mål följs upp. En markägares respondenter förklarar att inom skötselområdet kan de ha kommit överens om gemensamma mål men som sedan inte uppfylls för en del *vill köra sitt eget race* menar en markägare. Det kan analyseras som att aktörerna inom samma skötselområde kan ha skilda intresse över hur förvaltningen bör utformas. En förutsättning för att samverkan ska fungera är att markägarna och jägarna kommer överens om bestämda mål, som sedan följs upp. Det understrykas även av markägares respondenter som har intervjuats. Under intervjuerna framkommer det att en del av markägarna anser att samverkan, som ska öppna upp för flera intressenters perspektiv, kan leda till en försvärad förvaltning när skilda intressen ska samarbeta. Hallgren och Ljung (2005) menar att samverkan är ett fenomen som ska öppna upp för ett bredare perspektivtagande. För att samförvaltning ska fungera måste skilda intressen och aktörer få ta del av processen (ibid). Det kommer att leda till ett större perspektivtagande där aktörerna kan förstå varandras perspektiv och förutsättningar (ibid).

Jägarna

Flertalet av respondenter på jägarsidan ser samverkan som en förståelse mellan de olika näringarna. Respondenterna framförde att intressena kopplat till klövvilt går emot varandra när respektive intressegrupp ser olika lösningar på problemet. Intervjuerna vittnade om hur jägarsidan upplever att flera markägare menar att skadorna i lantbruksgrödorna kan minska genom att öka jakttrycket, och därmed sänka klövviltsstammar. Jägarsidan presenterade andra lösningar som inte innefattade ökat jakttryck. Jägarna menade att viltet kan avledas genom utfodring på specifika platser långt bort från fälten, och därmed kan skadorna i lantbruksgrödorna minska. Intervjuerna bekräftar hur de olika aktörsgrupperna ser olika lösningar på problemet, utifrån deras egna perspektiv. Markägarna som har intervjuat upplever att klövviltet kostar lantbruket pengar och stammarna måste sänkas genom jakt, medan jägarna menar att avledning kan lindra skadorna i fälten. Hallgren och Ljung (2005) framför vikten av att berörda aktörer måste kunna förstå varandras perspektiv för en fungerande samverkan. Ett ökat perspektivtagande kan öppna upp för kunskapsutbyte och lärandepotential (ibid). Respondenterna på jägarsidan åskådliggör bristen på perspektivtagandet som kan leda till en försvärad samverkan. Jägarna menar att intressekonflikterna kopplat till klövviltsförvaltningen behöver diskuteras på ett djupare plan för att samverkan ska

fungera. Hallgren och Ljung (2005) menar att samverkan ska öppna upp för skildringar där flera aktörers perspektiv förstås. Genom att öppna upp för samverkan kan jägarna och markägarna få en bättre problemförståelse.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen menar att viltförvaltningsdelegationen är det organ som har i uppdrag att arbeta med samverkan utifrån intresset ledamoten representerar. Tjänstemännen förklarar att delegationen ska vara ett brett forum för samverkan i frågor som rör viltförvaltningen, där ledamöterna ska kunna ge relevanta synpunkter på hur klövviltet påverkar intresset de representerar. De intervjuade ledamöterna bekräftar att de upplever att de arbetar med samverkan bara genom att sitta med i delegationen. Flera av de intervjuade ledamöterna uppger att de delar med sig av relevant information som kommer fram under delegationsmötena till den organisation de representerar. Intervjuerna bekräftar att viltförvaltningsdelegationen och länsstyrelsen har en god kommunikation mellan varandra och till den organisation som ledamöterna representerar. Hallgren och Ljung (2005) samt Danell och Bergström (2010) lyfter vikten av att kommunikationen måste fungera för att samverkan och samförvaltning ska fungera. Dock framkommer det under intervjuerna att kommunikationen ner till skötselområdena kan upplevas som bristfällig. En av de intervjuade ledamöterna ställde sig frågande till hur viltförvaltningsdelegationen arbetar med samverkan ner till de olika skötselnivåerna. Vidare menar ledamoten att kommunikationen eller utbytet mellan de olika förvaltningsnivåerna är begränsad på grund av kommunikationsbristen. Ledamoten uppger däremot att delegationen ibland har kontakt med älgförvaltningsgrupperna (ÄFG).

Danell och Bergström (2010) anser att det måste finnas kommunikation mellan berörda aktörer för att samförvaltning ska fungera. Det går i linje med Hallgren och Ljungs (2005) teorier kring samverkan. Kommunikationen är därmed en förutsättning för att samverkan ska fungera. Tolkat av vad respondenterna inom delegationen har berättat om kan det råda kommunikationsbrist ner till skötselområdena och därmed kan samverkan mellan de olika förvaltningsnivåerna försvåras.

6.2.2 Aktörernas syn på samförvaltning

Flera av de intervjuade respondenterna på markägarsidan samt jägarsidan anser att samförvaltning handlar om att förvalta människorna och de olika intressena. Respondenterna i respektive intressegrupp menar att samförvaltning bygger på att berörda aktörer måste vilja gå åt samma håll med klövviltsförvaltningen.

Markägarna

Flera markägare ser olika utmaningar med en fungerande samförvaltning. En utmaning med samförvaltning är, enligt markägarna, att jägarkåren kan vara väldigt traditionsbundna och sakna intresse i att utbilda sig. Samverkan är en strategi som

kan öppna upp för kunskapsutbyte där aktörerna kan lära sig av varandra (Hallgren och Ljung, 2005). Enskilda markägare som har intervjuats upplever att en del av jägarna inte är intresserade av att ta del av nya idéer och begrepp som implementeras. Detta är dock inget som jägarsidan själva upplever eller nämner under intervjuerna. Därför kan den antas att intressegruppernas uppfattningar och perspektiv går emot varandra. Flera av markägarrespondenterna menar för att samförvaltning ska fungera måste markägarna och jägarna sträva mot samma mål med klövviltet. Det går i linje med Danell och Bergströms (2010) teorier kring gemensamma mål för en fungerande samverkan och samförvaltning.

En del av markägarna ansåg att i utformningen av gemensamma mål borde det finnas ett fysiskt tal på hur mycket klövvilt som ska skjutas. Markägarna menar att en bestämd siffra kan på så vis vara vägledande för att viltstammarna inte ska växa sig ur en hanterbar storlek. Detta var dock något som motsattes från jägarsidan.

Jägarna

Att målsättningen kan bestå av en exakt siffra var något som jägarna motsatte sig. Jägarna menar att samförvaltning måste fokusera på att hitta gemensamt mål att arbeta mot, snarare än en exakt siffra: *”Man har inte samma syn på allting, och det kommer man inte att ha, utan det handlar om att hitta en riktning och jobba mot”* säger en jägare. Jägarna menar att berörda part bör därför i stället för att använda uttryck som 'Vi ska ha så här mycket' borde använda uttryck som 'Vi har för många' och starta en samförvaltning därifrån. Vidare anser jägarna att samförvaltningen bör arbeta successivt till att båda parterna upplever att klövviltet är i en rimlig nivå. Målsättningen och målformuleringen är en förutsättning för att samverkan ska fungera (Hallgren och Ljung, 2005). Respondenternas uppfattning om målformuleringen kan därför vara ett sätt att nå en lyckad samförvaltning, så länge berörda aktörer aktivt arbetar för att uppnå det gemensamma målet, oavsett om det är en konkret siffra eller ett strävansmål.

En av de intervjuade viltmästarna är skeptisk till samförvaltning då det inte har fungerat någon gång under hans verksamma år inom branschen. Viltmästaren förklarar att det krävs djupare tag då flera aktörer inom förvaltningen har blivit osams. Viltmästaren hänvisar till en av samförvaltningskvällarna länsstyrelsen anordnade. Under kvällen diskuterades det bara hur illa det var för lantbrukarna som får sina grödor uppätta, och att enligt viltmästaren så är lantbrukssektorn en liten del av Södermanland totalt. Han menar att flera olika intressen inte kommer kunna tycka lika i hur klövviltet ska förvaltas.

”Människan har svårt att ta till sig, 'nu ska vi samförvalta,' jag tycker i grunden att det är bra, men jag bävar mig för att sitta i en lokal med 80 andra och sen blir det bara pajkastning. Jag tror man måste, man måste bryta ner det i mindre block helt enkelt och ha bättre verktyg” - säger viltmästaren.

Hallgren och Ljung (2005) menar att en viktig komponent för samverkan är de olika aktörernas perspektiv på samma problemområde. Jag kunde under

samförvaltningskvällen länsstyrelsen anordnade observera att flera av åhörarna och föreläsningshållarna framförde att klövviltet påver deras verksamheter i någon form. När föreläsarna öppnade upp för diskussion kunde jag notera att åhörarna hade svårt att sätta sig in i varandras perspektiv och kommunikationen mellan åhörarna kantades av brist på tillit. Den bristfälliga tilliten uttryckte sig i form av att jägarsidan och brukarsidan inte kunde enas över vad som ansågs vara en rimlig skadenivå eller en rimlig nivå på klövviltspopulationen.

Länsstyrelsen

Tjänstemännen på länsstyrelsen uppger att utmaningarna de ser med samförvaltning är att det saknas kompetens om hur klövviltet ska förvaltas ute i de olika områdena. Tjänstemännen uppger också de ser en utmaning i att hitta företrädare för älgskötselområdena som är intresserade av att upprätta skötselplaner och bedriva den typen av samverkan och samförvaltning.

Samförvaltning mellan markägarna

Flera av de intervjuade ledamöter inom i viltförvaltningsdelegationen ser markägarnas intressemotsättningar som en utmaning med samförvaltning. En ledamot menar att en del av markägarna i Södermanland har ett intresse av att bedriva kommersiell jakt, och dessa markägare kommer vilja ha mycket vilt på sina marker.

”Vi har väldigt starka aktörer i vårt län vad det gäller att ha ett ekonomiskt ben att stå på, man har jakten som en del då, då blandar man ju inte in grannar och så vidare, för man vill ha sina egna djur och tjäna pengar på dem, man har också en högre stam än vad markens bärförmåga klarar av vad det gäller att föda djur” - säger en ledamot i viltförvaltningsdelegationen.

En strategi för att kunna ha höga klövviltspopulationer på markerna är att utfodra viltet. Utfodringen fungerar som extra fodertillskott till klövviltet när det naturliga fodret är begränsat. Majoriteten av de intervjuade respondenterna både på markägarsidan och jägarsidan menar att utfodringen i sig är det inget fel på. Däremot kan det uppstå problem när klövviltet genom god tillgång på foder har en högre reproduktion än vad markens bärförmåga klarar av, förklarar en markägare. Både jägarsidan och markägarsidan förklarar att intressekonflikterna mellan markägare och markägare kan uppstå när jaktsäsongen börjar och klövviltet rör sig mellan markägarna. Markägaraktörerna samt jägaraktörerna förklarar att klövviltet kan orsaka problem i kant-zonen mellan marker som vill ha mycket klövvilt och mindre marker som inte vill ha lika hög täthet. När jakten börjar efter klövviltet finns det en risk att djuren som har samlat sig på en 'större fastighet' rör sig över på marker som kanske inte vill ha så mycket vilt tydliggör markägare – och jägarrespondenterna. I intervjuerna framkommer det att det ofta är den mindre fastighet som blir hårdast drabbad. Det menar flera av respondenterna på både markägarsidan och jägarsidan kan vara en av orsakerna till att samförvaltning kan bli svårt, för markägarna har olika mål med markerna, och då kommer konflikter

att uppstå. Fischer (2006) menar att det kan uppstå flerpartskonflikter när komplexa problem ska lösas. Konflikterna kan uppstå för att maktstrukturerna eller ekonomiska aspekter har en betydande roll (ibid). Det aktörerna beskriver kan tolkas som en flerpartskonflikt. Maktstrukturen mellan den mindre markägaren och den större markägaren kan tolkas som snedvriden. Den mindre markägaren blir beroende av vad den större markägaren har för intresse. Det kan leda till att en markägare som har intresse av att bedriva lantbruk kan bli ekonomiskt hårt drabbad om grannfastigheten har ett intresse av att bedriva kommersiell jakt. I förlängningen kan leda till att det inte är ekonomiskt hållbart att fortsätta bedriva lantbruk i de områden där klövviltet dominerar starkt. Det var även en återkommande punkt som framfördes under föreläsningsskällarna.

Under intervjuerna framkom det att jägarsidan ser en svårighet att samförvalta när intressegrupperna står långt ifrån varandra. Markägarsidan menar att det krävs enormt mycket arbete för det är stora utmaningar att få skilda intressegrupper att känna sig inkluderade och att tillsammans nå gemensamma mål. Intervjuerna vittnar om hur de olika intressena står långt ifrån varandra. Trots att intressena står långt ifrån varandra kunde jag under intervjuerna ta del av att respondenterna trots det ser positivt på samförvaltning. Aktörerna inom respektive intressegrupp menar att samförvaltning kan leda till något positivt när berörda aktörer gemensamt kan forma och uppfylla ett mål. Markägarsidan menar att ett mål skulle kunna vara att jordbruket kan bedrivas utan en alltför stor negativ påverkan av klövviltet. Jägarsidan förklarar att det kan uppfyllas genom att tillsammans lyssna på varandra och försöka förstå varandras perspektiv. Det går i linje med Hallgren och Ljungs (2005) riktlinjer för en fungerande samverkan som bygger på kommunikation, tillit och perspektivtagande.

6.3 Hur samförvaltningsplanen bidrar eller inte till samverkan

Alla respondenter utom två, en markägare och en jägare, hade hört talas om samförvaltningsplanen och läst den. De tre intervjuade ledamöterna inom viltförvaltningsdelegationen fick läsa samförvaltningsplanen när den utarbetades.

De flesta av respondenterna har inte haft någon direkt eller full användning av samförvaltningsplanen. En av de intervjuade markägarna som är ledamot i viltförvaltningsdelegationen upplever att viltproblematiken gällande dovhjort och kronhjort har eskalerat i vissa områden sedan samförvaltningsplanen presenterades. Markägaren menar att på en del ställen där problematiken har varit stor tidigare är problematiken lika stor eller större idag, markägaren säger; *”så går man tillbaka till 2018 när planen kom så...ja men den har tyvärr inte löst upp det på dom ställena där problemet fanns, eller inte fullt ut i alla fall”* uttrycker sig markägaren och ledamoten. Enligt Hallgren och Ljung (2005) krävs det att berörda parter jobbar mot ett och samma mål för att samförvaltning och samverkan ska fungera. Vilket även är i linje med vad Danell och Bergström (2010) lyfter.

Flera av respondenterna tycker att samförvaltningsplanen är bra utformad samtidigt som många av dem ser en utmaning i att flera olika intressegrupper så som markägare och jägare ska samarbeta när intressen står emot varandra. Detta kan i sin tur leda till svårigheter kopplade till samverkan och samförvaltning. Danell och Bergström (2010) menar att det finns ett stort värde i att olika aktörer med skilda intressen deltar i utformningen av förvaltningen. Samförvaltning kan därmed öppna upp för att aktörer får inflytande och möjlighet att medverka i processen (ibid). Aktörerna som har intervjuats både på markägarsidan och jägarsidan ser olika utmaning i att få markägare och jägare att samverka. Flera av respondenter på både markägarsidan och jägarsidan ansåg att föreläsningskvällarna länsstyrelsen anordnade kan tenderar till att öppna upp för intressekonflikter när berörda parter inte kan förstå varandra. Hallgren och Ljung (2005) lyfter vikten av att berörda aktörer måste kunna förstå varandras perspektiv för att samverkan ska fungera. Några av de intervjuade markägarrespondenterna menade dock en del berörda aktörer inte kommer att ha ett intresse av att inleda ett samarbete eller samförvaltning. Jag får förklarat för mig att en del berörda aktörer kan uppleva att de har mer att vinna om ett samarbete inte uppstår mellan fastighetsgränserna. 'Vinsten' kan vara att fastigheten strävar mot att behålla så mycket vilt som möjligt inom fasigheten. Ett utökat samarbete eller samverkan skulle kunna leda till att grannfastigheterna upplever att klövviltspopulationen måste sänkas, och aktören som vill ha mycket vilt måste ta ställning. Det går i linje med Eksvärd et al (2006) som menar att en del aktörer inte kommer vilja inleda ett samarbete om den upplever att de har mer att vinna om ett samarbete inte uppstår.

Intervjuerna gav mig möjlighet att ta del av markägarnas resonemang kopplat till samverkan. Flera av de intervjuade markägarna menade att markägarnas intressen går emot varandra. Respondenterna förklarad att en del markägare har ett större intresse i jakt, det intresset kommer att krocka med markägaren som vill kunna bruka sin mark på ett produktivt sätt. Enligt Hallgren och Ljung (2005) är det viktigt med kommunikationen i samverkansprocesser. Det är via kommunikationen som aktörerna kan förstå varandras situation. Kommunikationen kan upplevas som bristande genom att aktörerna har svårt att förstå varandras perspektiv och därmed minskar tilliten i situationen.

Flertalet av respondenterna som jag intervjuade påpekar att samförvaltningsplanen inte används i praktiken. Både respondenter på markägarsidan och jägarsidan menar att planen måste implementeras i skötselområdena. En av jägarrespondenter menar att skötselområdena inte vet hur de ska använda planen när det råder intressekonflikter. Det går i linje med Hallgren och Ljungs (2005) teorier kring intressekonflikter. Har aktörerna en minskad tillit mellan varandra och för situationen kommer kommunikationen försvåras och därmed konflikthanteringen (ibid). Enskilda markägaraktörer säger under intervjuens gång att samförvaltningsplanen saknar tips och idéer på hur markägaren eller jägaren ska tänka i sin förvaltning när det råder intressekonflikter.

Flera av de intervjuade jägarna har inte haft någon direkt användning av samförvaltningsplanen. En av viltmästarna uppger att samförvaltningsplanen har

använts för att kunna hänvisa till oerfarna markägare där det finns kunskapsluckor om hur klövviltet ska förvaltas gemensamt. Viltmästaren menar att oerfarna lyssnar bättre på dokument framtaget av länsstyrelsen som blir en neutral part inom förvaltningen. Det kan tolkas som att oerfarna markägare hyser en högre tillit till en statlig myndighet jämfört mot jägare. Tillit till varandra och tillit till situationen är två fenomen som Hallgren och Ljung (2005) lyfter fram för att samverkan ska fungera. Med stöd av teorin kan det tolkas som att tilliten till Länsstyrelsen är högre än vad den är mellan aktörerna på 'marknivå'. Respondenterna som har intervjuats både på markägarsidan och jägarsidan har benämnt tjänstemännen på länsstyrelsen med deras tilltalsnamn. Länsstyrelsen bekräftar i intervjun att de upplever att flera av aktörerna på marknivå har en hög tillit till dem.

Idag fokuserar Länsstyrelsen på att nå ut med förvaltningsplanen till berörda aktörer som till exempel skötselområdena. Under intervjun förklarar tjänstemännen att målsättningarna i samförvaltningsplanen handlar om att flera olika intressen ska kunna vara överens vilket kan göra det svårt att få fram konkreta mål. Målsättningarna blir mer ett strävansmål för att det ska kunna bli en förändring, och att länsstyrelsen menar att det är enklare med strävansmål snarare än konkreta mål. Tjänstemännen från länsstyrelsen förklarar hur COVID-19 och pandemins påföljder har påverkat deras arbete. Tjänstemännen hade önskat kunna lägga mera arbetstid kopplat till samförvaltning och klövviltet som jagas via allmän jakt, men idag är deras arbetsuppdrag mer kopplat till älg eller kronhjortsförvaltningen. Hallgren och Ljung (2005) samt Danell och Bergström (2010) lyfter vikten av att det måste finnas tydliga roller och ansvarsfördelning för att samverkan och samförvaltning ska fungera. Saknar tjänstemännen en tydlig roll kopplat till samförvaltning kan det försvåra samverkan.

6.4 Intresse motsättningar och konflikter

Flera av de intervjuade markägarna som bedriver någon form av lantbruksverksamhet menar att det sker en krock när kapitalstarka markägare köper upp mycket mark i Södermanland. Jag kunde under intervjuerna få en förståelse för att markägarna upplevde en känsla av uppgivelse när markägarnas intressen går emot varandra. Markägarna jag intervjuade förklarade att de kapitalstarka individerna kännetecknas av att de inte är lokalbor, utan köper upp stora fastigheter i länet och har sedan ett stort intresse av att kunna anordna stora jakter. Både markägarna och jägarna menar att det kan uppstå konflikter mellan markägare och markägare när deras intressen går emot varandra. Är fastigheten i anslutning till en mindre markägarna, som inte har samma mål med klövviltet kommer markägarnas intressen göra sig påmind. Hallgren och Ljung (2005) menar att en konflikt är ett socialt samspel mellan aktörerna där tilliten har minskat. Det respondenterna beskriver under intervjuerna kan analyseras utifrån ett socialt samspel. Respondenterna uppger att tilliten mellan markägare och markägare kan vara bristfällig när intressen går emot varandra. För att samverkan och samförvaltning ska fungera i länet måste tilliten mellan markägarna öka. Hallgren och Ljung (2005) samt Danell och Bergström (2010) menar att tillit är en av de viktigaste nyckelkomponenterna som måste finnas för en fungerande samverkan och

samförvaltning. Därmed behöver markägarna känna en ökad tillit mellan varandra och ha en förståelse för varandras perspektiv. Under intervjuerna framförde de mindre markägarna att de kapitalstarka individerna inte är intresserade av att bedriva samförvaltning med närliggande fastigheter. I intervjun med en av viltmästarna uppger han att samverkan fungerar bättre med de fastigheter som har liknande intressen med att hålla höga stammar.

Flera av markägarerespondenterna ansåg att jaktformen som jägarna bedriver inte är hållbar. En markägare förklarar att en stor fastighet kan bedriva tre till fyra gånger om året drevjakter². En del av markägarna ifrågasätter denna jaktform och menar att det behöver jagas oftare för att viltet inte ska få en allt för stor negativ påverkan i lantbruket. Markägarna menar att dessa jägare inte får kunskap om hur djuren rör sig, eller hur jaktmarken ser ut. Markägarrespondenterna menar att det blir ett ineffektivt jagande. En metod som markägarna förespråkar under intervjuerna är vakjakt³. Markägarerespondenterna menar att det bästa är när någon är ute och jagar varje kväll, då får dem kunskap både om hur djuren rör sig och mer vilt kan fällas, och därmed kan viltskadorna minska.

Respondenterna på jägarsidan motsäger detta och menar att en jaktform som bedrivs färre gånger men med ett större uttag är mer effektivt jämför med att jaga varje kväll. Jägarna förklarar att markägarna som pressar jägarna att jaga mer kan ge negativa följder. Jägarna menar att desto mer dem jagar, desto mer observanta och svårjagade kommer klövviltet bli. Det motsäger markägarnas perspektiv gällande vilken jaktform som är mest effektiv. Jägarna förklarar under intervjuerna att klövviltet blir mer uppmärksamma och vaksamma om det rör sig jägare i skogen för ofta, därför kommer en jakt som bedrivs färre gånger men det ett större uttag bli mer effektivt.

Genom att öppna upp för samverkan kan de båda intressegrupperna lära av varandra. Hallgren och Ljung (2005) menar att samverkan öppnar upp för en bättre problemförståelse där deltagarna kan lära av varandra. Intressegrupperna ser olika på vilken jaktform som är mest effektiv, men i slutändan handlar det om att aktörerna måste kunna förstå varför den ena resonerar på ett sätt och den andra på ett annat. Markägaren kan ur sitt perspektiv uppleva att skadorna i fälten minskar om jakt bedrivs ofta, medan jägarna menar att det blir ett ineffektivt jagande. Samverkan kan få de båda intressena att få en bättre förståelse för varandra.

En av konflikterna som har identifierats under intervjuerna är aktörernas syn på jakt. Jägarna förklarar under intervjuerna att jakten i Södermanland är populärt inom jägarkåren i Sverige. Jägarna berättar att viltet kan inbringa ett stort ekonomiskt värde, både i form av sålda jakter eller jaktmark som utarrenderas. En av de intervjuade jägarna förklarar att konflikterna kan uppstå när lantbrukarna och jägarna inte kan sätta sig in i varandras situation. En av de intervjuade jägarna förklarar; ”*Lantbrukarna förstår inte att jakten har ett stort värde, medan jägarna kanske tycker att jakten har ett betydligt större värde än vad grödorna och fälten*

---

² En jaktmetod som vill driva viltet mot passkyttar

³ En jaktmetod där jägaren sitter tyst och väntar in viltet

har”. Jägarens uttryck kan tolkas som att det finns en brist på perspektivtagande mellan intressegrupperna. Hallgren och Ljung (2005) menar att aktörer ser olika på en situation beroende på vilket perspektiv de besitter. Jägarna kommer med sitt intresse förespråka jaktens värde medan markägaren som brukar sin mark kommer anse att grödorna har ett större värde. För att samverkan och samförvaltning ska fungera i länet måste respektive aktörsgrupp finna en balans och samsyn över viltets värde. Tolkat från intervjuerna handlar lantbruket om folks överlevnad och inkomst, men det kan även jakten göra. Två av de intervjuade jägarna arbetar heltid med jakt på en ’större gård’. Därför kan det uppstå känsliga konflikter när två näringar blir beroende av varandra men egentligen inte har ett intresse av varandra. Tilliten och perspektiv är därför en viktigt del.

Markägaren och åter markägaren

En av jägarna som arbetar med viltförvaltning bekräftar att det är markägaren som bestämmer. Jägaren förklarar att han kan komma med tips och råd men i slutändan är det markägaren som bestämmer över viltförvaltningen. Jag har kunnat identifiera under intervjuernas gång att markägarens intresse kan vara avgörande för en fungerande samförvaltning. Hallgren och Ljung (2005) samt Danell och Bergström (2010) menar att samförvaltning bygger på tillit. Jag har genom intervjuerna kunna förstå att markägarna upplever en brist på tillit till en markägare som har intresse av att ha mycket klövvilt. Under intervjuerna har jag fått ta del av hur den mindre markägaren känner sig överkörd av den större markägaren (gods-ägare/kapitalstarka markägare). Respondenterna både på markägarsidan och jägarsidan förklarar att delar av Södermanland är populära jaktområden. En av de intervjuade jägarna förklarar att länet är väldigt olikt många andra län i Sverige. I Södermanland finns det många stora markägare som äger både stora arealer skogen och lantbruket. På de fastigheterna kan markägarna själva reglera klövviltspopulationerna. En av de intervjuade jägarna förklarar att den markägaren kan utifrån eget intresse välja att ha en stor klövviltspopulation som dem upplever är i balans. Dessa markägare kommer aldrig uppleva att klövviltet är ett problem, eftersom de själva kan balansera klövviltet. Hallgren och Ljung (2005) menar att konflikter kan uppstå när aktörerna har svårt att sätta sig in i varandras perspektiv. Den intervjuade jägaren förklarar att konflikten uppstår när klövviltet spiller över till småmarkerna runt omkring. De små markerna kan inte reglera för höga klövviltspopulationer. Det kan tolkas som att de stora markägarna har svårt att sätta sig in i en mindre markägares perspektiv och hur dem kan bli hårt drabbad av klövviltet.

Klövviltet påverkar markägaren i någon grad, det bekräftas gång på gång genom intervjuerna. Det som jag dock ställer mig frågande till är vem som egentligen bär ansvaret.

6.5 Ansvarsfördelningen och vilka ska ingå i samförvaltning

6.5.1 Ansvarsfördelning

Flera av de intervjuade markägarrespondenterna upplever att det saknas ett ansvarstagande när viltskadorna blir för omfattande. Markägarna menar att bristen på ansvar har lett till att viltproblematiken eskalerar på vissa ställen. Flera markägare menar att det borde finnas ett tydligare *markägaransvar*. En av de intervjuade markägarna förklarar att ett markägaransvar skulle kunna peka på när 'någon' inte sköter sig, och det blir för mycket viltskador borde det finnas åtgärder för den som blir drabbad. Hallgren och Ljung (2005) lyfter vikten av att samverkan kan upplevas som bristfällig om det inte finns ett tydligt ansvar mellan aktörerna. Ansvarsrollerna behöver vara tydliga för att samverkan ska fungera (ibid). Flera av de intervjuade markägarna var brukare utav jord och skog. De menade att en statlig myndighet borde kunna gå in och reglerar klövviltet i de områden problematiken eskalerar och skog – eller jordbruk inte går att bedriva fullt ut. Markägaren förklarar att en statlig myndighet ska kunna utöva påtryckningar på den markägaren som inte jagar tillräckligt mycket och klövviltet börjar orsaka för mycket skador:

” Jag vet inte riktigt vart knuten ligger, för att lösa det här fullt ut. Man kan väl se det på två sätt, dels att det borde finnas ett markägaransvar, men kanske också att, det skulle vara bra om det fanns någon typ utav utökad möjlighet för staten eller, om det nu är statensmyndighet, länsstyrelsen att utöva påtryckningar för att det ska jagas så att problem kan lösas på ett bra sätt” - säger en markägare.

En annan markägare säger:

” Alltså... jag är markägare själv, så det känns ju...ja lite märkligt att säga det här, men, att det måste nästan styras uppifrån, alltså dom från myndigheterna, eller länsnivå [...] om vi ska öka livsmedelsförsörjningen i Sörmland, då måste vi skjuta bort en väldig massa vilt, till att börja med” - säger en markägare

Två av de intervjuade ledamöterna i viltförvaltningsdelegationen nämner att någon myndighet kan behöva styra eller trycka på markägare där det finns stor problematik kopplat till viltet. Ledamöterna förklarar att myndigheterna är den aktör som sitter på möjligheterna för att det ska kunna driva igenom en förändring.

Att en statlig myndighet ska gå in och reglera klövviltet motsatte sig jägarna. Samtliga respondenter på jägarsidan poängterar hur viktig äganderätten är och att ägarintressen kan krocka med varandra. Jägarrespondenterna ser en del brister med ansvarstagandet markägaren har gentemot varandra, oavsett fastighetens storlek. Vidare förklarar en av de intervjuade jägarna att ett ökat ansvar från exempelvis Länsstyrelsen kan i förlängningen leda till skev maktfördelning mellan markägaren och jägaren. Zachrisson och Lindahl (2013) har i sina studier påvisat att samverkan kan leda till svårigheter när maktstrukturerna är ojämn mellan aktörerna. Genom

att låta en statlig myndighet avgöra när en markägare 'inte sköter sig' kan det ge en skev maktfördelning och inflytande. Genomförda intervjuer vittnar om att tilliten till länsstyrelsen idag är väldigt hög, vilket jag tolkar som positivt för en fungerande samverkan. Får länsstyrelsen en möjlighet att kunna peka ut specifika individer eller områden som 'inte sköter sig' kan det leda till att deras tillit och legitimitet minskar bland aktörerna, framför allt på jägarsidan.

Jägarnas 'lösning' på ansvarstagandet var att satsa på kommunikationen i stället. Jägarna menar att det kan råda kommunikationsbrist mellan berörda parter men att ansvarsfördelningen kan lösas via kommunikation. Det går i linje med Hallgren och Ljungs (2005) teorier kring samverkan. Flera av jägarna anser att när en aktör, markägare eller jägare, stöter på problem kopplat till viltet måste de informera varandra. Jägarna förklarar att eventuella intressekonflikter som råder mellan markägarna måste kunna lösas via kommunikation, inte att en myndighet behöver 'lägga sig i'.

Jägarna och markägarna som har intervjuats ser olika på hur ansvarsfördelningen borde se ut. Jag kan genom kommunikationssituationen (Hallgren och Ljung, 2005) förstå varför aktörerna agerar eller resonerar som de gör. Markägarna vittnar om hur de känner oro över att behöva lägga ner sin lantbruksverksamhet för att skadorna kan bli för omfattande. Samtidigt råder det intressekonflikter mellan markägarna. Markägarna som känner sig drabbade av klövviltet kan genom att öppna upp för ett statligt styre se en lösning på viltproblematiken.

6.5.2 Vilka ska (inte) ingå i samförvaltning

Eksvärd et al (2006) samt Danell och Bergström (2010) förklarar att samförvaltning bygger på att aktörer som kan tänkas ha ett intresse ska ingå i förvaltningen. Respondenterna som deltagit i studien fick ge sin bild av vilka som bör eller inte bör ingå i förvaltningen.

På frågan vilka aktörer som ska ingå i samförvaltning svarade nio av tio att markägaren är den aktör som ska ha stort inflytande i en samförvaltning. En markägare anser att brukaren utav jord och skog är viktigare. Markägaren menar att brukandet är viktigare än ägandet i kontext till viltskador, "*jag ser brukandet som viktigare, för det är brukarna som påverkas när någonting går fel*" säger markägaren. Fortsättningsvis förklarar markägaren att det även kan finnas en poäng att ha med jägare i samförvaltningen, "*det är ju ändå jägaren som ska utföra det som markägaren bestämmer i slutändan*". Respondenterna som har intervjuats är överens om att markägaren är den aktör som har störst betydelse när det kommer till samförvaltning.

En av de intervjuade ledamöterna i viltförvaltningsdelegationen ställer sig kritisk till representanterna inom delegationen. När ledamoten fick frågan vem som bör ha ansvaret svarar ledamoten att det är en markägarfråga samtidigt som han ställer sig frågande till delegations ledamöter. Ledamoten menar att frågor kopplat till klövviltsförvaltningen enbart berör markägaren och att flera av ledamöterna som sitter med i delegationen inte har ett markägarintresse. Ledamotens kommunikation

kantas av missnöje och tvivel när han förklarar att det viktiga i samförvaltningen är att markägarna och jägarna är överens. Om delegationen endast består av representanter som förespråkar markägarna kan konceptet samförvaltning som bygger på att berörda aktörer med skilda intressen ska få vara med i processen fallera.

Under intervjuerna framför både markägarna och jägarna att klövviltsförvaltningen i grund och botten är ett markägaransvar. En av de intervjuade markägarna menar att ansvaret borde se annorlunda ut beroende på markägarens intresse. Markägarna förklarade att om en markägare vill bedriva en verksamhet kopplat till jakt måste den ha en annan typ utav markägaransvar. Jag får förklarat för mig att en markägare som vill inrikta sin verksamhet på jakt måste ta hänsyn till grannfastigheterna om de bedriver traditionellt jord- och skogsbruk, och detta genom ett tydligare ansvar. Intervjuerna vittnar om att det råder brist på tillit mellan markägarna. Hallgren och Ljung (2005) menar att saknas det tillit eller är tilliten minskad finns det risk för att aktörerna slutar interagera i situationen. En minskas tillit ökar risken för felaktiga tolkningar och en konflikt kan uppstå. Jag tolkar därför att tilliten bygger på att markägarna behöver ha en förståelse om varandras perspektiv och verksamheter.

Länsstyrelsen kopplar det yttersta ansvaret till markägaren, men att jägaren tillsammans med markägaren kan behöva ha ansvaret. På frågan vilka aktörer länsstyrelsen anser ska ingå i samförvaltning svarar tjänstemännen att de som berörs av viltet bör ingå i en samförvaltning. Vidare kopplar tjänstemännen det till de gröna näringarna och de primära aktörerna så som jakten, lantbruket och skogsbruket. Vidare förklarar länsstyrelsen att även andra intressen så som offentliga miljöer, parker, kyrkogårdar, fotbollsplaner, trafiken med mera också berörs av viltet och konflikter kan uppstå. Intervjun med Länsstyrelsen bekräftar att de anser att flera olika aktörer bör vara med i en samförvaltning.

6.6 Kommunikation och tillit inom skötselområdena och VFD

Genom att studera kommunikationen och tilliten inom skötselområdena och viltförvaltningsdelegationen kan jag analysera förutsättningarna för en fungerande samförvaltning. Som nämnts bygger samförvaltning på att de olika förvaltningsnivåerna har en god tillit och kommunikation mellan varandra. Skötselområdena utgör en viktig roll för den adaptiva förvaltningen (Naturvårdsverket 2018) och tillit och kommunikation är en förutsättning för att samverkan ska fungera (Hallgren och Ljung, 2005). Aktörernas syn på kommunikationen inom skötselområdena varierar, både markägarna och jägarna upplever att kommunikationen inom skötselområdena är bristande. Både respondenterna på markägarsidan och inom viltförvaltningsdelegationen upplever att skötselområdenas arbete kan bli överambitiöst. De förklarar att all administration i form av rapportering av skjutet vilt sker ideellt. En del jaktlag tycker det blir överambitiöst och väljer därmed att strunta i rapporteringen.

Markägarna förklarar i intervjuerna att det råder kunskapsbrist i hur Södermanland är indelat i olika älgförvaltningsgrupper. Respondenterna på markägarsidan åskådliggör också att markägarrepresentanterna i älgförvaltningsgrupperna har ett intresse i jakt och att de går viltets väg, det vill säga de vill ha mycket klövvilt. Det bidrar till att jägarsidan blir överrepresenterade. Det menar några av de intervjuade markägarna kan ge negativ påverkan med avseende på brukandet av jord och skog. En markägare som sitter med i älgförvaltningsgrupp 1 upplever att markägarna som sitter med i grupp 1 kan ha ett intresse av att ha högre viltstammar. Vidare förklarar markägaren att styrgruppen består av medlemmar som är bosatta i Stockholm och inte Södermanland. Markägaren menar att älgförvaltningsgruppen behöver styras av lokala invånare och inte stadsbor – för de ser annorlunda på klövviltsförvaltningen. Det sammanfaller väl med Danell och Bergströms (2010) resonemang kring att samförvaltningen bör utformas tillsammans med lokala aktörer.

En av de intervjuade ledamöterna i viltförvaltningsdelegationen tycker att kommunikationen mellan viltförvaltningsdelegationen ner till skötselområdena borde vara bättre. Ledamoten bedömer att kunskapsutbytet mellan förvaltningsnivåerna borde prioriteras. Hallgren och Ljung (2005) argumenterar för att samverkan kan öppna upp för kunskapsutbyte. Det går i linje med Danell och Bergströms (2010) mål för en fungerande samförvaltning.

7. Diskussion

I förgående kapitel analyserades aktörernas syn på samverkan och samförvaltning med hjälp utav begrepp kopplat till samverkan. I följande kapitel kommer jag återkoppla till uppsatsens forskningsfrågor och med hjälp av tidigare forskning diskutera resultatet.

Det övergripande syftet med denna studie var att få en fördjupad förståelse för hur berörda aktörer uppfattar samverkan och samförvaltning av klövviltet i Södermanland med hjälp av det teoretiska ramverket. Följande forskningsfrågor var vägledande:

- Hur förstår och uppfattar aktörerna samverkan och samförvaltning i hanteringen av klövviltet?
  - o Hur ser aktörerna på ansvarsfördelningen inom samförvaltningen av klövviltet?
  - o Vilka intressekonflikter måste samförvaltning hantera?
  - o Vilken typ av tillit existerar eller existerar inte mellan aktörerna?
  - o Hur fungerar (eller inte) kommunikationen mellan aktörerna?
- Hur bidrar Länsstyrelsens plan för samförvaltning till bättre samverkan enligt aktörerna?
- Baserat på övriga frågeställningar, vilka slutsatser kan dras för framtida utformning av samverkan inom samförvaltning av klövviltet.

7.1 Vilka slutsatser kan vi dra?

Denna studie kan identifiera tre olika nyckelvariabler som kan göra det svårt att få en fungerande samverkan och samförvaltning sett till hela länet. Under intervjuerna med länsstyrelsen Södermanland, viltförvaltningsdelegationen, markägare och jägare framkom det att om klövviltförvaltningen ska förvaltas gemensamt (samförvaltningen) måste förvaltningssystemet kunna hantera tre olika fenomen för att bli framgångsrikt. För att samförvaltningen ska fungera i länet måste förvaltningsformen kunna hantera *ansvarsfördelningen*, *intressekonflikter*, och *gemensamma mål*.

Slutsatserna kan dras utifrån det aktörerna beskriver när det ställs i relation till ansvarsfördelning, intressekonflikt, tillit och kommunikation. Därför kommer jag att redogöra för två av forskningsfrågorna parallellt med varandra. Hur länsstyrelsens plan bidrar till bättre samverkan och samförvaltning kommer att redogöras i slutet av kapitlet.

7.1.1 Ansvarsfördelningen mellan stora och små markägare

De intervjuade aktörerna vittnar om att det finns skilda uppfattningar över hur ansvaret bör vara fördelat för att samverkan och samförvaltning ska fungera. Därför måste samförvaltningssystemet kunna hantera fördelningen av nytta och kostnader mellan stora och små markägare samt jägare. Klövviltet kommer att orsaka skada i både jord- och skogsbruket, det kan konstateras. Däremot kan viltskadorna bli större eller mindre omfattande beroende på hur stor klövviltspopulationen är.

Sandströms et al (2013) forskning visade att makten eller ansvarsfördelningen mellan markägarna är orättvis fördelad när brukarintresset ställs mot jaktintresset. Sandström et al (2013) studier utgår från älgbetesskador i skogsbruket och deras forskning kan ställas i relation till min uppsats. Markägarna som jag har intervjuat vittnar om att klövviltsskadorna i skog- och jordbruket kan bli så omfattande att vissa verksamheter kan tvingas att läggas ned, för att det inte är ekonomiskt hållbart att fortsätta bedriva ett lantbruk. Markägare som vill bedriva lantbruk och har ett mindre intresse av jakt kommer att på likande sätt se klövviltet som en ekonomisk förlust snarare än en tillgång. Detta är något som Sandström et al (2013) påvisar i sin forskning, att markägare med jaktintresse ser på viltet ur ett perspektiv medan markägare som inte har ett jaktintresse upplever viltet ur ett annat perspektiv. Jag ser liknande resultat i min studie.

Danell och Bergström (2010) anser att ansvarsfördelningen är en viktig del för fungerande samförvaltning. Jag tycker därför att det är av yttersta vikt intressant att studera hur berörda aktörer ser på ansvarsfördelningen. Genomförda intervjuer vittnar om att aktörsgrupperna ser annorlunda på ansvarsfördelningen. Markägarna ger som förslag att länsstyrelsen borde gå in och reglera klövviltspopulationen där viltskadorna anses vara för omfattande. Detta är något som jägarna motsätter sig. Samförvaltning är en förvaltningsform som ska öppna upp för att berörda parter ska kunna vara en del av processen (Danell och Bergström, 2010).

Älgförvaltningsgrupperna (ÄFG) är en av flera förvaltningsnivåerna som presenterades i uppsatsens bakgrund. ÄFG:s uppdrag är att tillsammans med älgförvaltningsområdena (ÄFO) ta fram älgförvaltningsplaner som bland annat ska ta hänsyn till viltskador i jord- och skogsbruket (Naturvårdsverket, 2018). I en älgförvaltningsgrupp ska det finnas tre markägarrepresentanter samt tre jägarrepresentanter (ibid). Markägaraktörerna jag har intervjuat berättar att de kan uppleva att representanterna inom älgförvaltningsgrupperna kan vara mer intresserad av att gå viltets väg i stället för brukandet. Det kan leda till att jägarsidan blir överrepresenterad. Sandström et al (2013) påvisade likande resultat i deras forskning, att älgförvaltningsgrupperna kan tendera till att jägarsidan överrepresenteras. Förvaltningsnivåerna som presenterades i bakgrunden är i huvudsak för älg och kronhjort, medan det övriga klövviltet jagas via allmän jakt. Det är alltså markägaren som reglerar hur mycket vilt som ska skjutas. Därför går det inte att dra några slutsatser kring hur övrigt klövvilt bör förvaltas då dagens förvaltningssystem i huvudsak lägger större vikt på älgförvaltningen. Däremot kan jag konstatera, för att samförvaltning ska fungera i länet måste det finnas en tydlig ansvarsfördelning mellan berörda parter. Representanterna i ÄFG eller ÄSO kan därför vara viktiga aktörer som föregår med 'gott exempel'. Det vill säga, kunna

påvisa att två olika verksamheter med skilda intressen (älgbetesskador i skogsbruket) kan bedrivas sida vid sida. Sandström et al (2013) hävdar att det kan vara svårt att peka ut en ansvarig gällande älgbetesskadorna och att det saknas mekanismer inom förvaltningsnivåerna för vilka skyldigheter de ansvariga har för betesskadorna. Jag kan se liknande resultat i min studie. Aktörerna som jag har intervjuat både på markägarsidan samt jägarsidan ser olika på ansvarsfördelningen, och vem som egentligen bär ansvaret. Dock framkommer det att markägaren är den aktör som ska ha mest inflytande, men det bidrar också till att markägarnas intressen kan ställas mot varandra. Har en markägare ett större intresse för jakt kommer det krocka med markägaren som vill bedriva jord- eller skogsbruk om fastigheterna gränsar till varandra. Därför kommer ansvarsfördelningen mellan markägarna vara orättvis fördelad när brukarintresset ställs mot jaktintresset.

7.1.2 Intressekonflikter – därför blir det intressekonflikt?

En annan mekanism som samförvaltningssystemet måste kunna hantera är intressekonflikterna och bristen på konfliktlösningsmekanismer.

Samförvaltningsplanen som Länsstyrelsen Södermanlands län presenterade saknar tydliga mekanismer för hur intressekonflikter bör hanteras, det vittnar respondenterna om i intervjuerna. Intressekonflikterna som jag kan konstateras är både mellan små och stora markägare, och mellan markägare och jägare. Intressekonflikterna som jag kan konstatera är mellan den mindre markägaren som inte har ett intresse för jakt, och den stora markägaren som har ett intresse för jakt. Jag kan även fastställa att markägarna som gränsar till de 'stora markägarna' hamnar i en gråzon, och att det är i dessa områden som intressekonflikterna kan uppstå. Den mindre markägaren kommer vara beroende av vad den stora markägaren har för intresse. För att samförvaltning ska fungera måste berörda aktörer kunna komma överens trots intressekonflikterna. Jag kan genom intervjuerna tolka att stora markägare med jaktintresse kan ha ett mindre intresse av att inleda samförvaltningen. Flera av de intervjuade markägarna menar att stora markägare är mer intresserade av att ha höga klövviltspopulationer, i stället för produktivt brukande utav skog- och jord. Som nämndes inledningsvis har klövviltets ekonomiska värde ökat de senaste två decennierna (SLU, 2018). Det kan därför tolkas som att stora markägare ser ett större värde i klövviltet och att jakten har ett stort ekonomiskt värde för fastigheten. Enligt Eksvärds (2006) studie kan aktörer välja att inte ingå i samförvaltningen om de uppfattar att de har mer att vinna om inget samarbete uppstår. De större fastighetsägarna kan uppleva att de har mer att 'vinna' eftersom klövviltet har ett ekonomiskt värde. Det ska dock kommenteras att jag inte har intervjuat någon 'stor markägare/gods-ägare' så jag kan inte dra några slutsatser kring detta. Dock har flera markägare-representanter antytt att de stora markägarna inte är intresserade av att närvara på skötselmöten, eller andra tillställningar som öppnar upp för en ökad samverkan och samförvaltning.

Mitt resultat går emot Sandström et al (2013) forskning som visade att stora markägare ofta förespråkar en lägre klövviltspopulation (i Sandström et al (2013) fall älgpopulation). Mina genomförda intervjuer med mindre markägare visar det motsatta. Mina markägarrespondenter menar att det är de stora markägarna som vill

ha höga klövviltspopulationer. Sandström et al (2013) menar att de större fastigheterna är mer beroende av skogens värde i form av virkesproduktion jämfört med en mindre fastighet. Jag notera efter intervjun med en av viltmästarna att fastigheten han är anställd på (större fastigheterna där markägare har ett jaktintresse) inte är intresserade av att bruka skogen på ett produktivt sätt. Min studie pekar mer åt att den mindre markägaren har ett större intresse av att bruka jord- och skog på ett produktivt sätt, jämfört med en större fastighet.

Min studie kan se en brist på inflytande för de markägare som hamnar i 'gråzonen' och att de kan bli beroende av vad den större markägaren har för intresse. Som tidigare nämnts är 70 procent av arealen i Södermanlands län privatägd (Länsstyrelsen Södermanland, 2018). Hur många procent av dessa som är 'stora markägare med jaktintresse' har det inte spekulerats kring, men samförvaltning måste kunna hantera intressekonflikterna som kan uppstå mellan markägarna och bristen på inflytande. Sandström et al (2013) presenterade olika mekanismer för att locka markägare till samverkan inom älgförvaltningen. En strategi som framfördes var att de markägare som ingår i ett förvaltningsområde har större chans att få skjuta fler älgar, jämfört med de markägare som står utanför. Som redan nämnts jagas flera av klövviltsarterna via allmän jakt och markägarens intresse, därför är det inte en lämplig strategi för annat klövvilt än älg och kronhjort. Men, jag kan konstatera efter genomförda intervjuerna att det idag saknas mekanismer som kan locka fler (större) markägare till samverkan. Därför måste samförvaltningssystemet kunna öka berörda parter möjlighet till inflytande på markägaresidan.

7.1.3 Tydliga mål genom kommunikation och tillit

För att samförvaltningssystemet ska upplevas som fungerande måste det finnas tydliga mål med klövviltsförvaltningen, och detta kan ske genom kommunikation och tillit. Hallgren och Ljung (2005) anser att samverkan präglas av god kommunikation och tillit mellan involverade parter. Danell och Bergström (2010) menar att det måste finnas tydliga mål med resursen för att samförvaltningen ska fungera. Intervjuerna vittnar om att det råder både brist på kommunikation, tillit och tydliga mål.

Jag kan efter genomförda intervjuer urskilja att skötselområdena är en viktig komponent för fungerande samförvaltning. Skötselområdena blir mellanhanden mellan markägarna/jägarna och vidare upp i förvaltningsnivån. Därför kan det vara av yttersta vikt att skötselområdena tar del av samförvaltningsplanen, vilket inte sker idag i så stor utsträckning. Flera av respondenterna ser brister i att skötselområdena inte tar del av planen i så stor utsträckning. Hallgren och Ljung (2005) menar att det måste finnas kommunikation och tillit mellan aktörerna för att samverkan ska fungera. Saknas det tillit finns det en högre risk att aktörerna slutar interagera och risken för feltolkningar ökar (ibid). Min studie pekar mot att det råder kommunikationsbrist inom förvaltningsnivåerna. Flera av ledamöterna som sitter med i viltförvaltningsdelegationen uppger att de inte har någon direkt kontakt med skötselområdena, det vill säga brist på kommunikation. Delegationens uppgift är att arbeta med samverkan i frågor som rör viltförvaltning. Har inte skötselområdena kommunikation med viltförvaltningsdelegationen kan tilliten minska och

skötselområdena kan då bli mindre benägna att använda förvaltningsplaner som länsstyrelsen presenterar. Jag kan anta att om kommunikationen mellan viltförvaltningsdelegationen och skötselområdena förbättras, kan så även samverkan stärkas.

Danell och Bergström (2010) menar att alla berörda parter inte kommer kunna bli nöjda inom samförvaltningssystem. Vidare anser de att det krävs tydliga mål som är både realistiska och tänkbara (ibid). Genomförda intervjuer pekar på att olika intressegrupper har olika syn och mål med klövviltet. Flera av markägarna som deltagit i studien menar att klövviltspopulationerna måste sänkas, medan jägarrepresentanterna anser att flera borde utbildas i hur klövviltet ska förvaltas. Sandström et al (2013) framställer två olika scenarion som kan uppstå om avskjutningsmålen inte uppnås. Det ena scenariot är när jägaren skjuter för många älgar, den jägaren bryter mot sociala normer och kan fråntas exempelvis köttet. Det andra scenariot är när för få älgar skjuts, då är det i stället markägaren som kommer bli straffad i form av mer betesskador. Liknande jämförelser kan göras med min studie. Avskjutningsmålen som berörda parter utformar måste vara realistiska och genomförbara. Markägare med brukarintresse kommer (troligtvis) ha högre avskjutningsmål jämfört med jägarens. Tillsammans måste berörda parter kunna komma överens om hur mycket klövvilt som upplevs som en rimlig nivå, för båda. När båda parter har kommit överens vad som är en rimlig nivå måste de bestämma vilka åtgärder som ska vidtas för att uppnå målen. Detta sker genom kommunikation och tillit mellan varandra, och till processen.

7.2 Bidrar planen till bättre samverkan eller inte?

Länsstyrelsen Södermanland har genom *Samförvaltningsplanen – för en långsiktig och hållbar förvaltning av klövviltet* (2018) framfört vikten av att det måste finnas en fungerande samverkan mellan berörda intressen för att samförvaltning ska fungera. Min studie visar att flertalet av de intervjuade respondenterna ser positivt på samförvaltningsplanen, samtidigt som det framkommer att ingen av de intervjuade har haft någon full användning av planen. Flera av mina respondenter menar att samförvaltningsplanen saknar konkreta åtgärder till hur samverkan ska fungera när det råder konflikter. Sandström et al (2013) visar i sin studie att aktörerna de har intervjuat inte har tillgång till några konfliktlösningsmekanismer. Lösningen som deras aktörer presenteras är att lämna (exit) vid missnöje, vilket i förlängningen inte kommer lösa några problem menar forskarna. Jag kan efter genomförda intervjuer tolka att samförvaltningsplanen inte har några konfliktlösningsmekanismer. Det som framkommer i planen är att samverkan ska ske via kommunikation och dialog. Det kan därför tolkas som att länsstyrelsen genom samförvaltningsplanen inte vet hur de ska hantera komplexiteten klövviltsförvaltningen står inför.

Till sist ska vi komma ihåg att Sandström et al (2019) hävdar att samverkan kan vara ett styrmedel organisationer använder sig utav för att de inte klarar på egen hand att utforma förvaltningen. I detta fall kan det tolkas som att länsstyrelsen är

en organisation som inte kan eller vill ta ställning till klövviltsförvaltningen, och att öppna upp för samverkan är ett sätt att lämna över ansvaret. Nu tror inte jag att så är fallet i Södermanlands län eftersom länsstyrelsen aktivt jobbar med att bjuda in till exempelvis föreläsningkvällar.

8. Slutsats

Denna studie visar att det finns flera olika brister i samförvaltningen i länet. Jag tror att det kan bli svårt att få en fungerande samförvaltning och samverkan sett till hela länet. Enligt mina informanter har Södermanlands län flera 'kapitalstarka markägare' som har ett högt intresse av att hålla höga klövviltspopulationer. Dessa markägare kan ha ett lägre intresse av att ingå i någon samförvaltning. Jag tror att samförvaltning kan fungera i mindre områden, där markägarna har tillsammans ett gemensamt intresse av att hålla låga viltpopulationer. Jag kan konstatera att de olika intressegrupperna (markägare/jägare) ibland saknar en förståelse för varandras näringar. Det kommer uppstå komplexa problemsituationer när två näringsverksamhet ställs mot varandra.

8.1 Vidare forskning

Min studie visar på att det råder intressemotsättningar mellan stora markägare och små markägare. Konflikten kan identifieras i 'gråzonen' där den mindre markägaren blir beroende av vad grannfastigheten har för intresse. De intervjuade markägarna menar att en statlig myndighet, exempelvis Länsstyrelsen borde gå in och reglera när viltskadorna blir för omfattande. Förslag på vidare forskning kan vara att undersöka om staten bör gå in och reglera klövviltspopulationerna när näringsverksamheter riskerar att läggas ned.

Referenser

- Alvesson, M., Sköldbberg, K. (1994). *Tolkning och Reflektion. Vetenskapsfilosofi och Kvalitativ Metod*. Studentlitteratur, Lund.
- Bryman, A., Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 2:2 uppl. Stockholm: Liber AB
- Danell, K. & Bergström, R. (2010). *Vilt, människa, samhälle. 1. uppl.* Stockholm: Liber.
- Eksvärd, K. et al. (2006) *Gå en mil i mina skor...på väg mot samverkan*. Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.
- Ekuriren (2021). *Lantbrukare drabbas av viltskador och det eskalerar*.
https://ekuriren.se/bli-prenumerant/artikel/lwpgw18r/ek-2m2kr_s_22
[2022-12-15]
- Fisher, R. (2006). *Sources of Conflict and Methods of Conflict Resolution*.
- Folke, C., Carpenter, S.R., Walker, B., et al. (2010). *Resilience thinking: integrating resilience, adaptability and transformability*. Ecology and Society
- Hallgren, L. & Ljung, M. (2005). *Miljökommunikation: aktörsamverkan och processledning*. Lund: Studentlitteratur.
- Jakt & Jägare (2020). *Viltskador i Sörmland skärskådas*.
<https://www.jaktojagare.se/kategorier/nyheter/viltskador-i-sormland-skarskadas-20200429/> [2022-12-15]
- Jordbruksverket (2021). *Viltskador i lantbruksgrödor*.
<https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2021-07-06-viltskador-i-lantbruksgrodor-2020> [2022-12-15]
- Jägareförbundet (2013). *Stadgar för kronskötselområde*.
https://jagareforbundet.se/globalassets/documents/blanketter_ansokningar/mall-stadgar-for-kronhjortskotselomrade-2013-svenska-jagareforbundet_pdf.pdf

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Länsstyrelsen Södermanland (u.a.) *Viltförvaltning*.
<https://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/djur/jakt-och-vilt/viltforvaltning.html>
- Länsstyrelsen Södermanland (2018). *Samförvaltningsplan för en långsiktig och hållbar förvaltning av klövvilt*.
https://www.lansstyrelsen.se/download/18.3979ad7e1677d7d32a1c89/1544028855714/Samforvaltningsplan-webb.pdf?TSPD_101_R0=088d4528d9ab2000c7a762e44e5749afe232ce9678f81e43d58823a4115df5e1aa2f786d446025c5081507300914300045b6a84760c0467e0d4c6e09f35ceca92f2c88ded231c5da77fe78539698738d50c6286a5b146a86ac7c42509da86e7c
- Naturvårdsverket (2015). *En ny ekosystembaserad älgförvaltning i sikte – En utvärdering*. Stockholm: Naturvårdsverket. (Rapport 6659).
- Naturvårdsverket (2018). *Uppföljning av mål inom älgförvaltningen*.
<https://www.naturvardsverket.se/contentassets/ac564e2be39b46bcac4734f7559b838e/181127-redovisning-ru-uppfoljning-av-mal-inom-algforvaltningen.pdf>
- Naturvårdsverket (2022). *Strategi för svensk viltförvaltning 2022–2029*.
<https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/8800/978-91-620-8889-7.pdf>
- Riksdagen (1987). *Jaktlag*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/jaktlag-1987259_sfs-1987-259
- Robson, C. (2011). *Real World Research* (3rd edition). John Wiley & Sons Ltd. United Kingdom.
- Sandström, C., Di Gasper, S.W. & Öhman, K. (2013). *Conflict resolution through ecosystem-based management: The case of Swedish moose management*. *International journal of the commons*, 7 (2), 549–570.
<https://doi.org/10.18352/ijc.349>
- Sandström et al. (2019). *Formel och frivillig samverkan i älgförvaltningen*.
http://www.societyandwildlife.com/uploads/5/2/2/6/52268957/faktaskog_13.pdf
- SLU (2018) *Jakt och vilt – ett ökande värde i skogen*.
<https://www.slu.se/forskning/kunskapsbank/future-forests/jakt-och-vilt-ett-okande-varde-i-skogen/>

- SLU (2019). *Inventering för adaptiv älgförvaltning i älgförvaltningsområden (ÄFO) – Avskjutningsstatistik för älg.*
[https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/algforvaltning/manualer/adaptiv-
algforvaltning-2019/m1-avskjutningsstatistik_2019.pdf](https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/algforvaltning/manualer/adaptiv-
algforvaltning-2019/m1-avskjutningsstatistik_2019.pdf)
- Svensk Jakt (2019). *Klövsvilt samförvaltas i Södermanland.*
<https://svenskjakt.se/start/nyhet/klovsvilt-samforvaltas-i-sodermanland/>
[2022-12-15]
- Sveriges Radio (2022). *Stora problem med viltskador ”Jordbruket läggs ner – ser ingen framtid”.*
<https://sverigesradio.se/artikel/stora-problem-med-viltskador-jordbruk-laggs-ner-ser-ingen-framtid> [2022-12-15]
- Sveriges riksdag (2019). *Älgförvaltningen.*
https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/arende/betankande/algforvaltningen_GY01MJU6
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.*
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf
- Zachrisson, A., Lindahl, K. B. (2013). *Conflict resolution through collaboration: Preconditions and limitations in forest and nature conservation controversies.* Forest Policy and Economics, Volume 33, 39-46. DOI:
<https://doi.org/10.1016/j.forpol.2013.04.008>

Bilaga 1

Informationsbrev

Studiens bakgrund och syfte

Länsstyrelsen Södermanland har tagit fram en samförvaltningsplan vars syfte är att vägleda hur klövviltsförvaltningen i länet kan utformas. I förvaltningsplanen lyfter länsstyrelsen vikten av att det måste finnas en fungerande samverkan för en lyckad klövviltsförvaltning. Länsstyrelsens syn på hållbar viltförvaltning handlar till stor del om att kunna balansera olika intresseområden och att i tid kunna lösa intressekonflikter via dialog. Hur artsammansättningen ser ut i ett område styrs via jakten, därför är det viktigt med en lokalt anpassad förvaltning. På vissa platser i länet kan vilttätheten vara hög, därför måste viltet förvaltas lokalt då det råder olika förutsättningar beroende på vart i länet man är.

Syftet med uppsatsen är att få en förståelse för hur berörda aktörer ser på samverkan och samförvaltning.

Vad innebär det att delta i en intervju

Maxtiden för intervjun är 60 minuter, men gärna kortare. Jag kommer med din tillåtelse att spela in samtalet. Jag kommer inte att nämna ditt namn i min uppsats utan endast skriva en generell kategori t.ex. markägare 1, myndighet 3, etc. Intervjuerna kommer att användas som empiriskt data i uppsatsen. Det betyder att det du väljer att dela med dig av kommer att analyseras inom ramen för uppsatsen. Intervjun kan genomföras antingen fysiskt eller via det digitala mötesverktyget Zoom.

Det är frivilligt att delta och du kan själv välja att avbryta intervjun, inte svara på någon fråga eller avsluta ditt deltagande närsomhelst. Du kan också välja att ta tillbaka information som ännu inte blivit publicerat. Alla respondenter som deltagit i studien har rätt att läsa igenom uppsatsen för att lämna eventuella synpunkter.

Jag kommer att beröra följande ämnen i intervjun: samförvaltning, samverkan, kommunikation och tillit.

Hur kommer intervjuerna hanteras och användas?

För att kunna analysera intervjun kommer samtalen att spelas in med ditt godkännande. Det möjliggör en analys genom transkribering (omvandla till text). All inspelad information kommer att raderas efter avslutade studier och kommer inte att användas i andra studier.

Hur kommer resultatet av spridas?

Resultatet från studien kommer att publiceras i epsilon som är en databas för studentarbeten som kan läsas av allmänheten. Vill du att jag skickar uppsatsen till dig så kan jag göra det.

Bilaga 2

Intervjuguide

Fråga	Uppföljningsfråga	I relation till forskningsfrågor
Berätta lite kort om dig		
Hur definierar du hållbar klövviltsförvaltning?	<ul style="list-style-type: none"> • Vilka aspekter är viktiga enligt dig? 	
<p>Känner du till samförvaltningsplanen som I-s tog fram 2018?</p> <p>Om ja, hur fick du reda på den?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Har du haft användning av den? • Ser du svagheter/styrkor i planen? 	<p>Samförvaltningsrapporten.</p> <p>Eniga om vilka aktörer som ska ingå i samförvaltningen</p>
Hur upplever du att ansvarsfördelningen ser ut inom klövviltsförvaltningen?	<ul style="list-style-type: none"> • Hur ser ert arbete ut mellan de olika nivåerna? • Administrativa/praktiska arbetsuppgifter. 	Ansvarsfördelningen mellan berörda aktörer.
Hur definierar du samförvaltning?	<ul style="list-style-type: none"> • Vilka aspekter är viktiga för dig? • Vilka aktörer tycker ni ska ingå i samförvaltningen? 	Samverkan.
Hur definierar du samverkan?	<ul style="list-style-type: none"> • Ur ett jägare/markägare perspektiv, hur arbetar du med samverkan? • Vilka aktörer ska ingå? 	Samverkan. Tillit, kommunikation, makt,
<p>Hur upplever du att kommunikationen är inom klövviltsförvaltningen.</p> <p>Vilka är aktörerna?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Har du varit i kontakt med i de olika förvaltningsnivåerna? • Hur ofta har ni kontakt? • Vilka ämnen berörs? 	<p>Hur ser kommunikationen ut mellan de olika förvaltningsnivåerna.</p> <p>Finns det en dialog mellan berörda aktörer?</p>

<p>Hur arbetar du för att upprätthålla kommunikationen med aktörer som har andra intressen?</p> <p>Hur skulle du rekommendera att aktörer kan arbeta för att upprätthålla kommunikationen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 	
<p>Tycker du att det finns ett förtroende mellan aktörer?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kan du lita på att beslut som fattas blir till handling? (som de berörda aktörerna har kommit överens om) • Utveckla på vilket sätt det finns / inte finns ett förtroende. 	<p>Tillit & makt</p>
<p>Hur upplever att möjligheten finns för berörda aktörer att kunna påverka och ha inflytande i beslut som fattas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Känner du att du får vara delaktig i beslut som fattas? • Känner du att du kan påverka beslut? 	<p>Demokrati och inkludering.</p>
<p>Hur upplever du att förtroende är för länsstyrelsen/VFD?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Upplever du att LS/VFD litar på dig? 	<p>Tillit</p>

Det var mina frågor – finns det något du vill tillägga?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.